

projekt

**UCHWAŁA NR ...../...../ 2019
RADY MIEJSKIEJ W ŁOWICZU**

z dnia 30 maja 2019 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny
na lata 2019 – 2021.**

Na podstawie art. 18 ust. 1, ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r. poz. 506) w związku z art. 176 pkt 1 i 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r. poz. 998, poz. 1076, poz. 1544, poz. 2245, z 2019 r. poz. 730)
Rada Miejska w Łowiczu uchwala, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej Uchwały.
- § 2. Wykonanie Uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Łowicza.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Henryk Zasepa

UZASADNIENIE

Obowiązek opracowania i realizacji 3-letnich programów wspierania rodziny oraz podjęcie stosownej uchwały wynika z art. 176 pkt 1 i 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r. poz. 998, poz. 1076, poz. 1544, poz. 2245, z 2019 r. poz. 730).

Głównym celem przyjęcia Programu jest wytyczenie kierunków działań zmierzających do tworzenia warunków prawidłowego funkcjonowania i zdolności przewyższania problemów opiekuńczo – wychowawczych rodzin przy współpracy samorządu, organizacji pozarządowych i innych instytucji działających na rzecz rodziny i dziecka.

Program wspierania rodziny został utworzony ze względu na dobro dzieci w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków. Skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Program służyć będzie jako narzędzie do ubiegania się o dodatkowe, zewnętrzne środki finansowe na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny.

BURMISTRZ

Krzysztof Jan Kaliński

Załącznik do Uchwały nr ..... /2019

Rady Miejskiej w Łowiczu

z dnia ..... 2019 r.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Łowicz, 2019 r.

Spis treści

I.	REGULACJE PRAWNE	2
II.	OKREŚLENIE PROBLEMU	4
III.	DIAGNOZA SYTUACJI RODZIN W ŁOWICZU	7
	1. Demografia	7
	2. Bezrobocie	10
	3. Infrastruktura społeczna	11
	3.1. Komunalne zasoby mieszkaniowe	11
	3.2. Opieka nad dziećmi i młodzieżą	12
	3.3. Wsparcie osób niepełnosprawnych w ramach działalności Zakładu Aktywności Zawodowej ZAZ w Łowiczu	13
	4. Pomoc społeczna	14
	5. Asystent rodziny i inne formy pracy z rodzinami w opiece i wychowaniu dziecka	16
	6. Ingerencja sądu opiekuńczego w rodzinie i piecza zastępcza	24
IV.	MOCNE I SŁABE STRONY ISTNIEJĄCEGO SYSTEMU WSPIERANIA RODZINY ORAZ OBSZARY PROBLEMOWE	26
V.	ADRESACI PROGRAMU	29
VI.	SPRZYMIERZONE INSTYTUCJE I PODMIOTY WSPIERAJĄCE DZIECKO I RODZINĘ NA TERENIE ŁOWICZA ORAZ WSPÓŁPRACUJĄCE W REALIZACJI PROGRAMU	29
VII.	CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU.....	30
VIII.	GŁÓWNE ZADANIA I DZIAŁANIA PROGRAMU.....	31
IX.	ZAKŁADANE EFEKTY - OCZEKIWANE REZULTATY PROGRAMU	40
X.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	41
XI.	KOORDYNACJA, MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU ORAZ TRYB SPRAWOZDAWCZOŚCI	41
XII.	PODSUMOWANIE	42

I. REGULACJE PRAWNE

Prawa rodziny i prawa dziecka stanowią dobro chronione przez przepisy Konstytucji RP¹, która:

- Określa małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny i deklaruje, iż jako takie – obok rodziny, macierzyństwa i rodzicielstwa – znajduje się ono pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej (art. 18).
- Przyznaje rodzicom prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, uznając ograniczenie, pozbawienie praw rodzicielskich za sytuację wyjątkową – może to nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu. Uznaje, iż to „... Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania...” (art. 48).
- Odnosi w/w dyrektywę do prawa do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego oraz religijnego (art. 53).
- Nakłada na Państwo obowiązek uwzględniania w swej polityce społecznej i gospodarczej dobra rodziny. „...Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.(...) Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa.” (art. 71).
- Zapewnia ochronę praw dziecka - każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. „Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych” (art.72).

Konwencja o Prawach Dziecka² w preambule podkreśla szczególne prawa dziecka do pomocy i opieki, tak jak wcześniej czyniła to Deklaracja Praw Dziecka, przyjęta przez ONZ w 1959 roku: „dziecko (...) wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu”.

W swej treści Konwencja jednoznacznie stwierdza, że to rodzice mają prawo do wychowania dziecka i na nich spoczywa główna odpowiedzialność za dzieci. Państwo zaś powinno szanować odpowiedzialność, prawo i obowiązek rodziców do zapewnienia dziecku, w sposób odpowiadający rozwojowi jego zdolności, możliwości ukierunkowania go i udzielenia mu rad przy korzystaniu przez nie z praw przyznanych mu w niniejszej Konwencji (art. 5). Zasada ta jest rozwinięta w art. 18 podkreślającym, że dziecko jest przedmiotem największej troski ze strony obojga rodziców, którzy ponoszą odpowiedzialność za wychowanie dziecka, mając prawo do korzystania z pomocy państwa. Także zapewnienie dziecku odpowiedniego standardu życia to obowiązek rodziców. Państwo będzie podejmowało niezbędne kroki, mające na celu wspomaganie rodziny w wypełnianiu tych funkcji (art. 27).

Konwencja o Prawach Dziecka stanowi zobowiązanie dla Państw - stron wobec dzieci i ich rodzin, zobowiązanie do tego, że będą podjęte programy i działania na rzecz dzieci, zmierzające do wyeliminowania ubóstwa, przemocy, że zostaną podjęte strategie na rzecz równych szans edukacyjnych i rozwoju wszystkich dzieci, a w obszarach potencjalnych zagrożeń podjęte zostaną działania profilaktyczne i prewencyjne.

Prawa dziecka do rozwoju gwarantowane są więc w dwojaki sposób: z jednej strony poprzez nałożony na rodziców obowiązek wychowania dziecka i wypełnianie podstawowych funkcji rodziny, z drugiej zaś poprzez zobligowanie państwa – strony Konwencji do tworzenia systemu wspierania rodziny.

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. 1997 r., Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

² Konwencja o Prawach Dziecka (Dz. U. 2000.2.11).

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Delegacją ustawową do opracowania „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Łowicza na lata 2016 – 2018” są unormowania ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 176 pkt 1 przedmiotowej ustawy, opracowanie i realizacja trzyletnich gminnych programów wspierania rodzin należy do zadań własnych gminy. Program wspierania rodziny uchwała rada gminy po rozpoznaniu potrzeb (art. 179 ust.2).

„Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021” znajduje umocowanie prawne, m.in., w takich aktach prawnych, jak:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 998 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 473),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1508 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 1390, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 409 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2137 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1030 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 668),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2220 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 670 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 2134 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 2092 z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry Start” (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1061),
- ustawa o dodatkach mieszkaniowych z dnia 21 czerwca 2001 r. (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 180 z późn. zm.),
- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 r. w sprawie dodatków mieszkaniowych (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 156, poz. 1817 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 775),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1457 z późn. zm.),
- uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023 (M.P. z 2018 r., poz. 1007),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 1832 z późn. zm.),
- uchwała Nr LIX/463/2010 Rady Miejskiej w Łowiczu z dnia 27 maja 2010 r. w sprawie przyjęcia Programu „Łowicka Karta Dużej Rodziny 3+ i rodziny zastępczej” na terenie Gminy Miasto Łowicz,

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1265 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 217 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1878 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 r., poz. 1510 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 682 z późn. zm.).

Poza wyżej wymienionymi aktami prawnymi, „Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021” wpisuje się w:

- „Strategię Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020”, która jest jednym z najważniejszych dokumentów wyznaczających główne kierunki działań, również w zakresie polityki społecznej;
- „Wojewódzką Strategię w zakresie Polityki Społecznej 2020”, stanowiącą uszczegółowienie oraz doprecyzowanie kierunków i celów działania na poziomie regionalnym w obszarze polityki społecznej;
- „Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014 - 2020”

oraz w „Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016 - 2020 dla Gminy Miasto Łowicz”, przyjętą Uchwałą Nr XXXI/213/2016 Rady Miejskiej w Łowiczu z dnia 27 października 2016 r., realizując w szczególności następujące cele strategiczne: Rozwijanie zintegrowanego systemu działań wspierających łowickie rodziny oraz ograniczających i zapobiegających wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży; Aktywizacja i inkluzja społeczna grup zagrożonych wykluczeniem i marginalizacją.

Jednocześnie „Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021” jest komplementarny z następującymi lokalnymi programami, uwzględniającymi działania w zakresie polityki społecznej wobec rodzin z terenu gminy Miasto Łowicz, t.j.: „Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Miasta Łowicz na lata 2016 - 2020”, „Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii”.

II. OKREŚLENIE PROBLEMU

Rodzina, w literaturze przedmiotu, rozpatrywana jest, jako:

- środowisko interakcji społecznych oraz szczególnych więzi, opartych na jedności krwi i związkach emocjonalnych,
- środowisko socjalizacji,
- a także środowisko wychowawcze³.

W rodzinie zachodzą pierwsze podstawowe przemiany, mające znaczący wpływ na rozwój dziecka. Środowisko to w sposób bezpośredni i pośredni oddziałuje na wszystkie sfery życia dziecka. Rodzina jest pierwotnym, najważniejszym i jednocześnie wyjątkowym środowiskiem wychowawczym, odpowiadającym potrzebom naturalnym dziecka, a przede wszystkim psychicznym, tj.: potrzeba miłości, poczucie bezpieczeństwa i bliskości, przynależności i szacunku, godności i piękna, wzoru i ideału. Poprzez zamierzone oddziaływanie opiekuńcze i wychowawcze, a także przez niezamierzony wpływ, wynikający z wzajemnych

³ Maciaszkowa J., *Z teorii i praktyki pedagogiki opiekuńczej*, WSiP, Warszawa 1991, s. 49.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

stosunków uczuciowych i zespołu interakcji między członkami oraz wzory osobowe rodziców, przyczynia się do fizycznego, psychicznego i społecznego rozwoju dziecka. W niej to właśnie dziecko zdobywa pierwsze doświadczenia, doznaje pierwszych odczuć emocjonalnych, przyswaja sobie obowiązujące normy i zasady współżycia, wzory zachowań i obyczaje kulturowe społeczeństwa, do którego przynależy, a także utożsamia się ze swoim najbliższym otoczeniem, szukając w nim miejsca dla siebie. Jest przygotowywane przez rodzinę, poprzez przekazywanie znajomości społeczeństwa, którego dziecko staje się członkiem, do samodzielnego życia w nim, do pełnienia określonych ról w życiu dorosłym. Tak więc, wszechstronne interakcje w rodzinie mają ogromny wpływ na jednostkę, ale również i na kondycję całego społeczeństwa.

Oddziaływanie rodziny nie tylko zaczyna się najwcześniej, ale i trwa najdłużej. Wprawdzie stopniowo, wraz z wiekiem, coraz więcej godzin dziecko przebywa poza domem i z coraz szerszym kręgiem różnych środowisk ma do czynienia, to jednak cały czas trwa wpływ środowiska rodzinnego.

Rodzina może być, choć nie powinna, źródłem silnie i głęboko przeżywanej życiowej porażki, źródłem niepokoju i rozczarowania.

Dysfunkcje i kryzys w rodzinie warunkowane są różnymi czynnikami. Do najważniejszych problemów społecznych, trapiących znaczną część polskich rodzin, należy bezrobocie oraz ubóstwo. Długotrwały brak pracy i perspektyw na nią prowadzą do zubożenia, co zaś wpływa negatywnie na dobrostan dzieci, na ich potencjał intelektualny i społeczny, ograniczając przez to szanse na poprawę ich sytuacji w przyszłości. Zestawienie niekorzystnych czynników może spowodować sytuacje, w których pewne rodziny w praktyce nie mają w ogóle lub też mają bardzo ograniczony dostęp do różnych obszarów życia społecznego, w tym zdrowia, edukacji, kultury, transportu czy mieszkalnictwa i w rezultacie funkcjonują niejako na marginesie społeczeństwa.

W obrazie całego społeczeństwa problem rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych takim wykluczeniem nie ma charakteru jednorodnego. W sposób istotny, o sile występowania zjawiska wykluczenia społecznego, decydują czynniki regionalne, gdyż ważnym elementem, wpływającym na funkcjonowanie rodziny, jest również stopień integracji społecznej na poziomie środowisk lokalnych, w których żyje i funkcjonuje dana rodzina. W myśl powyższego, w Łowiczu obserwuje się terytorialne kumulacje problemów społecznych, których obszarami zagęszczenia są przede wszystkim ulice: Świętojańska, Armii Krajowej, Podrzeczna, Zduńska, Bielawska, Pl. Przyrynek.

Do połowy XX wieku polityka społeczna nakierowana była na dziecko i próbę ratowania go przed patologiczną i niewydolną rodziną. Dlatego model pomocy i wsparcia sprowadzał się do interwencji i umieszczenia dziecka poza domem rodzinnym, co w konsekwencji najczęściej skutkowało zerwaniem albo znacznym ograniczeniem kontaktów z rodziną. Jednak, wraz z rozwojem nauk społecznych, nastąpiła radykalna zmiana podejścia, które obecnie zorientowane jest na rodzinę i oparte o założenie, że dziecko może być zrozumiane i skutecznie wspomagane w kontekście jego relacji z rodziną, z najbliższym otoczeniem społecznym i środowiskiem.⁴ Koncepcja powyższa została usankcjonowana prawnie.

W Polsce, w ramach działań systemowych prowadzonej polityki na rzecz dzieci i rodziny, realizuje się zadania z zakresu: udzielania pomocy finansowej rodzinom z dziećmi w formie świadczeń rodzinnych, opiekuńczych i alimentacyjnych, tworzenia warunków dla godzenia pracy ze sprawowaniem obowiązków rodzicielskich, ale także kształtowania warunków dla funkcjonowania rodzicielstwa zastępczego i zwiększenia udziału rodzinnych form opieki nad dziećmi⁵. W powyższym kontekście, ważnym etapem było uchwalenie Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 09 czerwca 2011 r., która weszła w życie

⁴ Kaczmarek M., *Pomoc i interwencja w rodzinie, czyli co każdy pracujący z dzieckiem i rodziną wiedzieć powinien*, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, Warszawa 2011, s. 8.

⁵ Gross-Gołacka E., *Działania MPIPS na rzecz dzieci i rodzin*, [w:] *Polityka społeczna nr 9/2009*, s. 34-35.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

1 stycznia 2012 r. Wprowadziła ona istotne zmiany w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną, w tym wyraźnie podzieliła kompetencje między samorząd gminny i powiatowy w zakresie:

- pracy z rodziną - co należy do zadań własnych gmin
- i organizacji pieczy zastępczej – co należy do zadań własnych powiatu.

W systemie polityki na rzecz dzieci i rodziny prawo dziecka do pieczy zastępczej jest prawem subsydiarnym wobec prawa dziecka do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej powinno być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej, a celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie, aby dziecko - o ile jest to możliwe, mogło powrócić pod opiekę rodziców.

Zgodnie ze wspomnianą ustawą, wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji⁶. Obowiązek ten, w zakresie ustalonym ustawą, spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Realizują one ten obowiązek w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi⁷. Praca z rodziną odbywa się poprzez przydzielenie tam, gdzie jest to wskazane, asystenta rodziny. Ponadto w celu wspierania rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego. Praca z rodziną jest prowadzona również w formie:

- konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- terapii i mediacji;
- usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji (grup wsparcia, grup samopomocowych)⁸.

Reasumując, według psychologa prof. Stefana Szumana, „dzieciom potrzeba ciepła uczuciowego, tak jak roślinom potrzebne jest słońce”⁹, a najwięcej tego ciepła może dzieciom dostarczyć kochająca się rodzina. Z tego oto powodu, tak wielkie jest znaczenie wzrastania dziecka w rodzinie. Jest ona niezastąpiona w życiu dziecka i stanowi podstawę życia społecznego. Świat ulega szybkim przemianom i w tej ciągle przeobrażającej się rzeczywistości, szczególnie dziecku, powinno stworzyć się warunki do prawidłowego rozwoju. To właśnie ono narażone jest na różnorodne wpływy i bodźce z zewnątrz. Dlatego też tak ważne jest najbliższe otoczenie - prawidłowo funkcjonująca rodzina, w której panuje zdrowa atmosfera emocjonalno - wychowawcza i kształtują się właściwe wzorce osobowe. Zatem wartość rodziny jest bezcenna, bowiem dobrej rodziny w procesie wychowania i wzrastania dzieci i młodzieży nie jest w stanie zastąpić nikt. Dlatego polityka państwa oraz wszelkie działania instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych powinny być nakierowane na pomoc udzielaną rodzinie i w rodzinie.

W kontekście powyższego, wychodząc naprzeciw sytuacjom, mającym miejsce w lokalnej społeczności miasta Łowicza, w których to rodzina, przez podejmowanie działań nieudolnych pod względem opiekuńczym i wychowawczym, nie potrafi zająć się w odpowiedni sposób swoim dzieckiem, opracowany został na kolejne lata 2019 – 2021 Miejski Program Wspierania Rodziny dla Miasta Łowicza. Stanowi on naturalną kontynuację działań podejmowanych w ramach „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Łowicza na lata 2016 – 2018”, którego głównym celem było: Wsparcie rodzin z terenu Gminy Miejskiej Łowicz, przeżywających trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, które w efekcie miało

⁶ Art. 2. ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.)

⁷ Art. 3. ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tamże.

⁸ Art. 10. ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, tamże.

⁹ Szuman S, *Psychologia wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa 1946.

doprowadzić do przywrócenia zdolności właściwego funkcjonowania rodzin i zapewnić prawidłowy rozwój wzrastających w nich dzieci, a także utrzymać dzieci w ich naturalnym środowisku bądź umożliwić ich powrót do rodzin.

Na potrzeby właściwego zaplanowania podejmowanych na lata 2019 – 2021 działań, niezbędnym było przeanalizowanie sytuacji rodzin zamieszkujących w Łowiczu, ze zwróceniem szczególnej uwagi na czynniki demograficzne oraz wybrane zagadnienia społeczne, rzutujące na występowanie problemów społecznych w środowisku lokalnym.

III. DIAGNOZA SYTUACJI RODZIN W ŁOWICZU

Gminny program wspierania rodziny powinien odpowiadać na realne problemy, towarzyszące lokalnej społeczności, szczególnie w obszarze funkcjonowania rodziny. Trudności, na jakie napotykają środowiska rodzinne, w znacznej części, wynikają z wieloletnich czy nawet wielopokoleniowych procesów, stąd zdiagnozowanie tych problemów wymaga skorzystania z wielu źródeł i przeanalizowania pewnych danych statystycznych.

1. Demografia

Z informacji podanych przez Urząd Miejski w Łowiczu, na dzień 31.12.2018 r. Gmina Miasto Łowicz liczyła 27 908 mieszkańców. Analizując dynamikę ludności Łowicza w latach 2016 – 2018, zauważalnym stało się, że z roku na rok następował spadek liczby ludności. Nasilenie tego zjawiska wystąpiło w 2018 roku. W porównaniu do roku 2017 liczba mieszkańców Łowicza zmalała o 796 osób. Biorąc pod uwagę rok 2017 i 2016, różnica wyniosła 107 osób. W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 6,5%.¹⁰

W latach 2016 - 2018 charakterystyczną stała się pewna cecha demograficzna, a mianowicie liczebna dominacja kobiet nad mężczyznami, co jest również właściwością większości gmin miejskich w Polsce. Zamieszczona poniżej tabela zawiera dane, przedstawiające liczebności mieszkańców Łowicza w latach 2016 – 2018.

Tabela 1. Liczba ludności w Łowiczu w latach 2016 - 2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba ludności ogółem	28 811	28 704	27 908
Liczba kobiet	15 218	15 146	14 873
Liczba mężczyzn	13 593	13 558	13 035

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Banku Danych Lokalnych (<http://bdl.stat.gov.pl>) oraz Urzędu Miejskiego w Łowiczu

Interpretując dane, zawarte poniżej w Tabeli 2, dotyczące struktury ludności Łowicza wg wieku i płci, zauważa się wzrost w 2017 roku, w porównaniu do 2016 roku, liczby dzieci (przedział wiekowy 0 – 14 lat), co jest zjawiskiem pożądanym dla łowickiej społeczności. Porównywalne, w rozpatrywanym przedziale czasu, są natomiast wartości liczbowe dla grupy młodzieży 15 – 19 lat. Z kolei dla przedziału wieku mieszkańców Łowicza w kategoriach 20 – 39 lat oraz 50 – 59 lat odnotowano spadek liczby ludności w 2017 roku. Natomiast w 2017 roku w porównaniu do 2016 roku wzrosła liczba ludności Łowicza w przedziałach wieku: 40 – 49 lat, 60 i więcej lat. Na podstawie powyższego można postawić tezę, że oprócz spadku ogólnej liczby ludności miasta, społeczeństwo Łowicza starzeje się, a ludzi młodych ubywa z lokalnej społeczności. Dodatkową, bardzo

¹⁰ <http://www.polskawliczbach.pl/Lowicz#demografia-w-pigu%C5%82ce>

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

wyraźną tendencją jest wzrost procentowego udziału kobiet w wieku poprodukcyjnym wraz ze wzrostem wieku mieszkańców. Zjawisko to obrazuje również Piramida wieku mieszkańców Łowicza, 2017.

Tabela 2. Ludność Łowicza według wieku i płci w latach 2016 - 2017

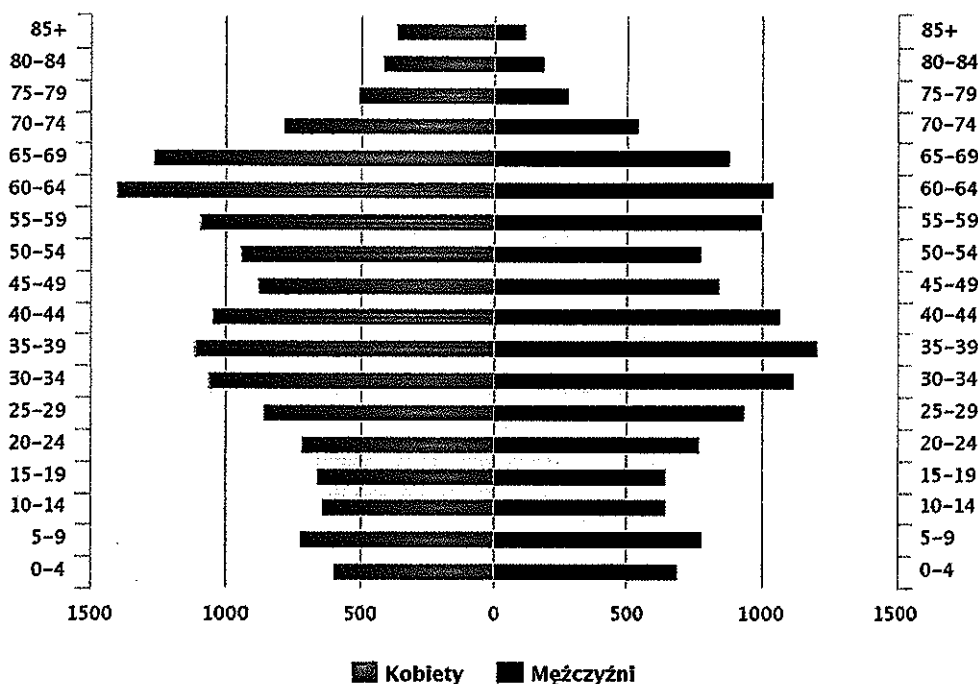
Wyszczególnienie	2016			2017		
	ogółem (os.)	kobiety (os.)	mężczyźni (os.)	ogółem (os.)	kobiety (os.)	mężczyźni (os.)
0 – 14 lat	4 092	1 988	2 104	5675	2772	2903
15 – 19 lat	1 348	674	674	1 317	669	648
20 – 29 lat	3 437	1 664	1 773	3 296	1 590	1 706
30 – 39 lat	4 614	2 237	2 377	4 504	2 180	2 324
40 – 49 lat	3 731	1 874	1 857	3 853	1 933	1 920
50 – 59 lat	4 006	2 192	1 814	3 816	2 038	1 778
60 – 69 lat	4 529	2 584	1 945	4 595	2 669	1 926
70 – 79 lat	1 973	1 231	742	2 123	1 302	821
80 i więcej lat	1 081	774	307	1 095	786	309

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Banku Danych Lokalnych (<http://bdl.stat.gov.pl>))

Rycina 1. Ludność Łowicza według płci i wieku w 2017 roku

Piramida wieku mieszkańców Łowicza, 2017

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego

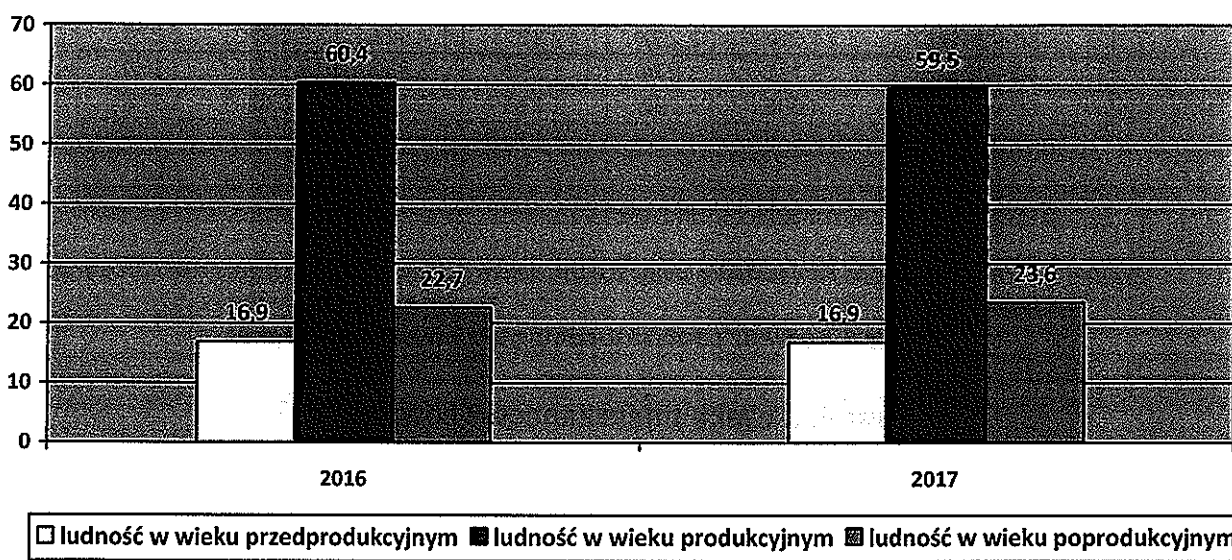
Na koniec 2017 roku, według danych GUS, średni wiek mieszkańców Łowicza wyniósł 42,3 lat, w tym: kobiet - 44,4 lat, zaś mężczyzn - 39,9 lat. Jest on porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa łódzkiego oraz do średniego wieku mieszkańców całej Polski.¹¹

¹¹ <http://www.polskawliczbach.pl/Lowicz#demografia-w-pigu%C5%82ce>

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

W rozpatrywanym przedziale czasowym, tj. w latach 2016 – 2017, według zdolności do pracy, dało się zauważyć nieznacznie zmniejszający się odsetek mieszkańców Łowicza w wieku produkcyjnym, zaś wzrósł odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Na tym samym poziomie utrzymał się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Powyższe prezentuje Wykres 1. W strukturze ludności według wieku, wystąpiła przewaga mężczyzn nad kobietami w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, na co wskazują dane zawarte w Tabeli 3.

Wykres 1. Udział ludność według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem w Łowiczu w latach 2016 – 2017 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Banku Danych Lokalnych (<http://bdl.stat.gov.pl>))

Tabela 3. Ludność miasta Łowicza według ekonomicznych grup wieku i płci w latach 2016 - 2017

Wyszczególnienie	2016			2017		
	ogółem (os.)	kobiety (os.)	mężczyźni (os.)	ogółem (os.)	kobiety (os.)	mężczyźni (os.)
w wieku przedprodukcyjnym	4 873	2 365	2 508	4 863	2 355	2 508
w wieku poprodukcyjnym	6 529	4 589	1 940	6 768	4 757	2 011

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Banku Danych Lokalnych (<http://bdl.stat.gov.pl>))

Na poziom zjawiska starzenia się społeczeństwa niewątpliwie ma wpływ liczba urodzeń i zgonów. W Łowiczu liczba urodzeń nieznacznie wzrosła w roku 2017 w porównaniu do roku 2016 - o wartość 3. Również w ilości zgonów wśród mieszkańców Łowicza dał się zaobserwować wzrost. W analizowanym okresie przyrost naturalny był ujemny. Niższy odnotowano w roku 2017: minus 36. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w 2017 roku wyniósł 0,78 i jest porównywalny do średniej dla województwa łódzkiego oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.¹²

¹² <http://www.polskawliczbach.pl/Lowicz#demografia-w-pigu%C5%82ce>

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Dane liczbowe, obrazujące ruch naturalny mieszkańców Łowicza w latach 2016 – 2017, zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 4. Ruch naturalny mieszkańców Łowicza w latach 2016 - 2017

Wyszczególnienie	2016	2017
Urodzenia żywe		
Ogółem	270	273
Kobiety	121	120
Mężczyźni	149	153
Zgony		
Ogółem	303	309
Kobiety	146	140
Mężczyźni	157	169
Przyrost naturalny		
Ogółem	- 33	- 36
Kobiety	- 25	- 20
Mężczyźni	- 8	- 16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Banku Danych Lokalnych (<http://bdl.stat.gov.pl>))

Również na zwrócenie uwagi zasługuje ruch migracyjny ludności w Łowiczu. W latach 2016 – 2017 saldo migracji było ujemne, co oznacza, iż więcej ludności wyprowadziło się z miasta niż się do niego przeprowadziło. Miało tendencję wzrostową. Więcej zameldowań odnotowano w 2017 roku niż w 2016 roku. Podobnie przedstawiała się sytuacja w przypadku wymeldowań, których więcej było również w roku 2017, w porównaniu z rokiem 2016. Ruch migracyjny jest bardzo ważną składową, wpływającą na stan i strukturę ludności Łowicza. Taki wniosek wynika przede wszystkim ze zdecydowanie wyższych, w poszczególnych latach, wartości bezwzględnych salda migracji w porównaniu do przyrostu naturalnego. Należy zatem uznać, że to zjawisko napływu i odpływu stanowi główną siłę przemian ludnościowych w mieście.

Tabela 5. Migracje ludności Łowicza w latach 2016 - 2017

Wyszczególnienie	2016	2017
Zameldowania ogółem	183	223
Zameldowania w ruchu wewnętrznym	167	204
Zameldowania z zagranicy	16	19
Wymeldowania ogółem	271	315
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym	266	298
Wymeldowania za granicę	5	17
Saldo migracji	- 88	- 92
Saldo migracji wewnętrznych	- 99	- 94
Saldo migracji zagranicznych	11	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Banku Danych Lokalnych (<http://bdl.stat.gov.pl>))

2. Bezrobocie

W ogólnej liczbie bezrobotnych w Łowiczu większy odsetek, w poszczególnych latach w okresie od 2016 roku do 2018 roku, stanowili mężczyźni, a także osoby powyżej 50 roku życia. Na przestrzeni lat 2016 - 2018 w Gminie Miejskiej Łowicz można było zauważyć spadek liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy. W 2017 roku bezrobocie rejestrowane zmniejszyło się w stosunku do roku

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

poprzedniego o 18,54%, a w 2018 roku w porównaniu z rokiem 2017 zmalało o 6,14%. W szybszym tempie niż ogólna liczba bezrobotnych corocznie malała liczba osób długotrwale bezrobotnych: o 21,54% w 2017 roku w stosunku do 2016 roku oraz o 9,43% w 2018 roku w stosunku do 2017 roku. Utrzymujące się tendencje spadkowe nie muszą jednoznacznie wskazywać na dokonywanie się pozytywnych zmian na lokalnym rynku pracy. W takich przypadkach można bowiem przypuszczać, iż istnieje spora część osób rzeczywiście bezrobotnych, nie rejestrujących się w urzędzie pracy i poszukujących zajęcia zarobkowego na własną rękę. Ustalenie poziomu bezrobocia faktycznego wymaga dokonania wnikliwej analizy wielu aspektów społeczno – gospodarczych życia, co nie stanowi głównego przedmiotu niniejszego opracowania.

Tabela 6. Liczba osób bezrobotnych w mieście Łowicz, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łowiczu i ich procentowy udział w ogólnej liczbie mieszkańców Łowicza w latach 2016 - 2018

Wyszczególnienie	2016		2017		2018	
	Liczba osób	% w liczbie mieszkańców	Liczba osób	% w liczbie mieszkańców	Liczba osób	% w liczbie mieszkańców
Kobiety	511	1,78	434	1,51	398	1,43
Mężczyźni	568	1,97	445	1,55	427	1,53
do 25 roku życia ogółem	95	0,33	74	0,26	80	0,29
do 30 roku życia ogółem	222	0,77	164	0,57	157	0,56
powyżej 50 roku życia ogółem	386	1,34	308	1,07	297	1,06
długotrwale bezrobotni ogółem	622	2,16	488	1,70	442	1,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Banku Danych Lokalnych (<http://bdl.stat.gov.pl>))

3. Infrastruktura społeczna

3.1. Komunalne zasoby mieszkaniowe

Mieszkania komunalne stanowią własność gminy bądź Skarbu Państwa. Użytkownik jest jego najemcą. W ramach zasobów mieszkaniowych gminy wydzielana jest pula mieszkań komunalnych i lokali socjalnych oraz pomieszczeń tymczasowych, które przydzielane są osobom ubogim oraz żyjącym w złych warunkach. Mieszkania socjalne mają służyć zaspokajaniu potrzeb ludzi w trudnych sytuacjach życiowych.

W latach 2016 – 2018, każdego kolejnego roku, sukcesywnie malała w Łowiczu liczba komunalnych zasobów mieszkaniowych, w tym również lokali socjalnych. Część mieszkań została przejęta przez prawowitych właścicieli kamienic – osoby prywatne, a część została wycofana z użytkowania z uwagi na zły stan techniczny. Z kolei w 2018 roku odnotowano wzrost liczby złożonych wniosków o przydział mieszkań komunalnych z zasobów gminnych. Również w porównaniu z rokiem 2017 zwiększyła się liczba oczekujących na mieszkanie socjalne, a także liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego - co stanowi dla rodzin realne zagrożenie bezdomnością. Według danych GUS, w 2016 roku w Łowiczu oddano do użytku 40 mieszkań komunalnych, zaś w następnym roku żadnego.¹³

¹³ <http://www.polskawliczbach.pl/Lowicz#nieruchomo%C5%9Bci>

Tabela 7. Komunalne zasoby mieszkaniowe Gminy Miasto Łowicz w latach 2016 - 2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy ogółem	1 041	989	983
w tym: Liczba lokali socjalnych	156	137	136
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	78	73	88
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	94	54	72
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	5	3	7

Źródło: dane Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Łowiczu

3.2. Opieka nad dziećmi i młodzieżą

Na infrastrukturę społeczną, niezwykle istotną dla właściwego funkcjonowania rodzin z dziećmi w Łowiczu, składają się, m.in.: żłobki, przedszkola, szkoły.

Według danych GUS, w roku 2016 grupę dzieci w wieku do lat 3 stanowiło w społeczności łowicza 743 małych mieszkańców miasta, zaś w roku 2017 – 780 dziewcząt i chłopców. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wyniósł: w 2016 roku – 6,5%, a w 2017 roku – 9,7%.¹⁴

W 2016 i 2017 roku w Łowiczu miały swoją siedzibę 3 żłobki (1 publiczny, 2 niepubliczne; liczba miejsc w żłobkach łącznie - po ok. 80 w każdym roku) i 9 przedszkoli (7 publicznych, 2 niepubliczne; łącna ilość miejsc - 1140 w 2016 roku oraz 1175 w 2017 roku), zaś w 2018 roku 2 żłobki (1 publiczny, 1 niepubliczny; liczba miejsc - 25 w żłobku publicznym) i 9 przedszkoli (7 publicznych, 2 niepubliczne; łącna ilość miejsc - 1143). W latach 2017 i 2018 wszystkie dzieci, których rodzice czy prawni opiekunowie ubiegali się o zakwalifikowanie, w wyniku przeprowadzonej rekrutacji, zostały przyjęte do przedszkola. Natomiast brak miejsc był powodem nieprzyjęcia wszystkich dzieci do żłobka, których rodzice o to starali się.

W Łowiczu dzieci i młodzież mają możliwość edukacji w szkołach różnego typu.

Na terenie łowicza obserwuje się deficyt w zakresie działalności placówek wsparcia dziennego w obszarze wsparcia rodziny. W 2016 i 2017 roku w mieście funkcjonowała 1 świetlica środowiskowa, w 2018 roku – 2.

Świetlicę Integracyjną „Słonko”, przy Parafii św. Ducha w Łowiczu ul. Długa 3, w ramach swojej działalności, od wielu lat prowadzi Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Łowickiej. Świetlica czynna jest od poniedziałku do piątku w godzinach od 14.00 do 19.00 i przeznaczona dla dzieci i młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu naszego miasta. Do świetlicy codziennie uczęszcza grupa dzieci i młodzieży, najczęściej pochodzących z rodzin dotkniętych ubóstwem, wielodzietnych, dotkniętych alkoholizmem i bezrobociem, niewydolnych i niezaradnych wychowawczo, na co dzień borykających się z wieloma problemami. W ramach działalności placówki dzieci i młodzież znajdują opiekę, pożyteczne zajęcia, radość, zrozumienie, a także możliwość otrzymania posiłku, odrobienia lekcji oraz propozycje atrakcyjnych form spędzenia czasu wolnego.

Celem realizowanych zajęć w świetlicy jest między innymi:

- zapewnienie opieki wychowawczej i dydaktycznej,
- pomoc dzieciom w odrabianiu lekcji,

¹⁴ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica#>

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

- kompensowanie i łagodzenie skutków złego wpływu środowiska rodzinnego,
- osiąganie pozytywnych zmian w zachowaniu podopiecznych,
- rozwijanie zainteresowań i hobby poprzez uczestnictwo w różnych zajęciach,
- łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie,
- ścisły kontakt z rodzicami, nauczycielami oraz pedagogami szkolnymi,
- aktywny udział podopiecznych świetlicy w różnorodnych imprezach i uroczystościach,
- aktywny udział dzieci w życiu miasta,
- zapewnienie powodzenia szkolnego wychowankom,
- poprawa wyników w nauce,
- usuwanie dysfunkcji,
- kompensowanie deficytów edukacyjnych,
- kształtowanie podstawowych nawyków współżycia w grupie, prawidłowego zachowania i wzajemnej życzliwości,
- troska o psychiczne i fizyczne zdrowie dzieci,
- angażowanie dzieci w życie świetlicy i różnego rodzaju zajęcia i inne.

W ramach działalności świetlicy jej podopieczni objęci są:

- pomocą rzeczową – paczki żywnościowe, paczki świąteczne, używana odzież, obuwie, artykuły piśmienne, maskotki i zabawki.
- pomocą merytoryczną – pomoc psychologiczną, działania edukacyjne, korepetycje i pomoc przy lekcjach, konkursy wewnętrzne i zewnętrzne, imprezy integracyjne z innymi środowiskami, zajęcia sportowo – rekreacyjne - ruchowe, plastyczne, muzyczne, techniczne, gastronomiczne i profilaktyczne.

Zajęcia realizowane w świetlicy są alternatywną formą spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.

Przy Rzymskokatolickiej Parafii pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Łowiczu przy ul. Brzozowej 15 od niedawna działa świetlica środowiskowa, do której zaproszone zostały dzieci od 1 klasy szkoły podstawowej do ostatniej gimnazjum. Zajęcia odbywają się od wtorku do piątku w godzinach 14.00 - 18.00.

3.3. Wsparcie osób niepełnosprawnych w ramach działalności Zakładu Aktywności Zawodowej ZAZ w Łowiczu

Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My”, realizuje projekt współfinansowany z Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, skierowany do osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i określonych w ustawie grup osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z powiatu łowickiego i miasta Łowicza.

Celem głównym projektu jest przywrócenie zdolności do zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkujących pow. łowicki, poprzez udział w programie Zakład Aktywności Zawodowej.

Beneficjenci projektu otrzymują wsparcie w formie:

- zatrudnienia w Zakładzie Aktywności Zawodowej w Łowiczu;
- rehabilitacji zawodowej i społecznej;
- przygotowania do życia w otwartym środowisku;
- mentoringu instruktorów zawodu;
- szkoleń w zakresie doradztwa zawodowego i orientacji zawodowej, poszukiwania pracy na otwartym rynku, autoprezentacji i radzenia sobie ze stresem.

4. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna należy do zadań jednostek samorządu terytorialnego. Według ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, przy wykorzystaniu własnych uprawnień, zasobów i możliwości. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa;
- sieroctwa;
- bezdomności;
- bezrobocia;
- niepełnosprawności;
- długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- przemocy w rodzinie;
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych;
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- alkoholizmu i narkomanii;
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Obowiązek zapewnienia realizacji zadań pomocy społecznej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego, a także na organach administracji rządowej. Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- pracy socjalnej,
- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb,
- wspieraniu rodzin przez asystenta rodziny.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Obowiązek ten jest realizowany w szczególności poprzez współpracę jednostek samorządu terytorialnego i organów administracji rządowej ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, a także Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Poniżej, w sposób tabelaryczny oraz za pomocą wykresów, zaprezentowano dane dotyczące rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w Łowiczu w latach 2016 – 2018 ze względu na przyczyny udzielenia wsparcia przez MOPS.

Najczęstszym powodem korzystania przez rodziny z pomocy społecznej jest bezrobocie podopiecznych Ośrodka, utrzymujące się stale w latach 2016 - 2018 na pierwszym miejscu wśród przyczyn trudnej sytuacji

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

życiowej. Na marginesie należy dodać, że mając na myśli bezrobocie, brane są pod uwagę wyłącznie osoby zarejestrowane w PUP. Znamionym jest, że rodziny objęte wsparciem z powodu bezrobocia, dotknięte są również bardzo często ubóstwem.

Kolejnym istotnym powodem korzystania z pomocy OPS-u jest zły stan zdrowia podopiecznych, tj.: długotrwała lub ciężka choroba i także niepełnosprawność. Brak środków finansowych na pokrycie kosztów leczenia czy zakup leków coraz częściej stają się główną potrzebą zwrócenia się mieszkańców miasta o pomoc materialną do MOPS w Łowiczu. Pomimo nagłaśniania potrzeby zatrudniania osób niepełnosprawnych przez instytucje i stowarzyszenia, które działają na ich rzecz, osobom tym w dalszym ciągu trudno jest znaleźć pracę w warunkach chronionych.

Innym powodem trudnej sytuacji życiowej rodzin mieszkających na terenie Łowicza jest bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, a co się z tym bardzo często wiąże, jak wynika z obserwacji poczynionych przez pracowników socjalnych MOPS w Łowiczu – nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego, szczególnie zauważalne wśród rodzin niepełnych i wielodzietnych. Ponadto, jak wynika z wywiadów środowiskowych, trudności finansowe sprawiają, iż w rodzinach tych panuje przekonanie o braku możliwości zmiany swojej sytuacji życiowej.

Na przestrzeni lat 2016 – 2018 dały się zaobserwować pewne wahania w przypadku objęcia pomocą społeczną rodzin i osób z powodu alkoholizmu członków rodziny. W roku 2017, w porównaniu z rokiem 2016, odnotowano wzrost liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w związku z występowaniem w tych rodzinach problemu uzależnienia od alkoholu. Jednak w 2018 roku nastąpił nieznaczny spadek liczby tychże rodzin. Dane zamieszczone w poniższej tabeli nie obrazują jednoznacznie skali występowania problemu choroby alkoholowej, często ukrywanej w środowiskach rodzinnych z różnych powodów, np. wstydu, obawy przed odebraniem rodzinie dzieci itp. Zdarza się, że jednej rodzinie udzielana jest pomoc z kilku powodów.

**Tabela 8. Zakres objęcia rodzin pomocą społeczną w Łowiczu w latach 2016 – 2018,
w oparciu o kryterium dysfunkcyjne**

Powód trudnej sytuacji życiowej	2016		2017		2018	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
1. Bezrobocie	438	1 064	409	976	339	786
2. Długotrwała lub ciężka choroba	333	607	378	704	408	731
3. Niepełnosprawność	268	518	254	484	267	484
4. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	211	693	191	670	193	640
5. Alkoholizm	67	108	78	115	72	94
6. Bezdomność	44	49	49	52	46	48
7. Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	13	31	14	20	8	10
8. Przemoc w rodzinie	6	12	8	14	5	12
9. Zdarzenie losowe	7	11	2	4	3	5
10. Sytuacja kryzysowa	0	0	2	2	3	3

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu – na podstawie sprawozdań z działalności za rok: 2016, 2017, 2018

W poddanym analizie okresie, tj. w latach 2016 – 2018, ogólna liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w kolejnych latach malała. W stosunku do liczby mieszkańców Łowicza odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ulegał z roku na rok stopniowemu zmniejszeniu, na podstawie czego można przypuszczać, iż sytuacja życiowa, w niektórych rodzinach łowiczank, poprawiła się.

Tabela 9. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną oraz ich procentowy udział w ogólnej liczbie mieszkańców w Łowiczu w latach 2016 - 2018

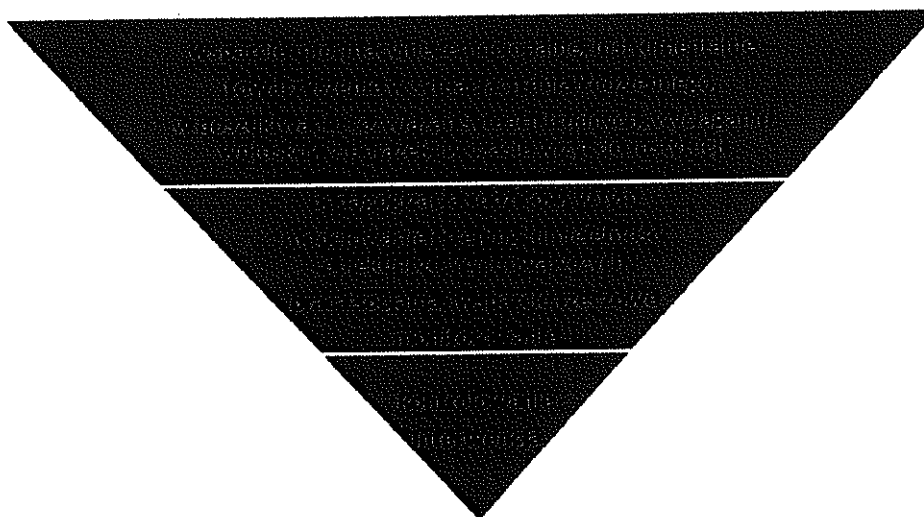
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	% w liczbie mieszkańców
2016	751	1 638	5,69
2017	733	1 577	5,49
2018	701	1 438	5,15

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu – na podstawie Oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2018

5. Asystent rodziny i inne formy pracy z rodzinami w opiece i wychowaniu dziecka

Rodziny, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, mogą otrzymać **wsparcie w postaci usług asystenta rodziny**. Asystent rodziny dociera do tych rodzin, które nie są w stanie samodzielnie zaspokoić swoich potrzeb egzystencjalnych, psychicznych, rozwojowych i duchowych. Często rodziny te zagrożone są wykluczeniem społecznym lub w swojej codzienności doświadczają dysfunkcyjności. Z chwilą, gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informacje o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu tychże funkcji, pracownik socjalny odpowiedzialny za rodzinę, przeprowadza wywiad środowiskowy i po analizie sytuacji może wnioskować o przydzielenie rodzinie asystenta rodziny.

Schemat 1. Zadania asystenta rodziny wynikające z jego unikalnej roli w systemie pomocy rodzinie

Źródło: oprac. Izabela Krasiejko, *Diagnoza pedagogiczna w metodycznym działaniu asystenta rodziny*, „Przegląd Pedagogiczny”, 2015, nr w przygotowaniu

Jak z powyższego schematu wynika, działania asystenta prowadzone są na wielu płaszczyznach i wymagają jego wzmożonej aktywności w bezpośredniej pracy z rodziną. Asystentura rodziny polega na zindywidualizowanej pracy w rodzinie, z rodziną, dla rodziny - na jej rzecz, przy czym dominująca jest praca z rodziną. Asystent uczestniczy więc w codziennym życiu rodziny, aby dostrzec przede wszystkim przyczynę jej problemów i następnie wspólnie z rodziną opracować plan działania, który sukcesywnie będzie realizowany w celu osiągnięcia zamierzonego celu.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

W zależności od indywidualnej sytuacji rodziny plan pracy obejmuje udzielanie przez asystenta rodziny wsparcia, m.in., w takich obszarach jak:

- poprawa sytuacji życiowej, w tym zdobywanie umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego,
- pomoc w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych z dziećmi,
- pomoc w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej i motywowaniu członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności przez udział w zajęciach socjoterapeutycznych i psychoedukacyjnych,
- prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci.

Zasadniczą metodą postępowania asystenta rodziny jest podążanie za rodziną, za jej członkami i wspieranie ich na drodze do zmiany oraz uzyskania pełnej samodzielności życiowej. Asystent rodziny pracuje z całą rodziną. Nie można bowiem pomóc jednej osobie w rodzinie nie pomagając pozostałym. Rozumiejąc rodzinę jako system, staje się jasne, że dysfunkcja jednego członka systemu powoduje, iż nie działa w pełni cały system. Problemy poszczególnych osób w rodzinie są zwykle ze sobą ściśle powiązane. Charakterystyczne dla pracy asystenta rodziny jest to, że pracuje on w miejscu zamieszkania rodziny i w miejscu, które rodzina wskaże.

Asystent wspiera rodziny wychowujące dzieci, w których występują problemy trudne do pokonania samodzielnie przez tę rodzinę, pomaga również rodzicom ubiegającym się o odzyskanie władzy rodzicielskiej. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. Efektem właściwie prowadzonej pracy asystenta z rodziną powinno być pozostanie dziecka w rodzinie lub jego powrót do rodziców, jeżeli już zostało umieszczone poza rodziną.

Pomoc świadczona przez asystenta rodziny jest zawsze prowadzona za zgodą rodziny i z jej aktywnym udziałem. Jedynym wyjątkiem od tej zasady jest sytuacja, gdy na mocy postanowienia sądu rodzinnego rodzinie przydzielony zostaje asystent rodziny jako bezwzględnie konieczna metoda wsparcia jej funkcjonowania.

W roku 2016 dwaj asystenci rodziny, zatrudnieni w MOPS w Łowiczu, współpracowali z 22 rodzinami, a w nich z 32 dziećmi (w tym: w przypadku 20 rodzin wystąpiło ograniczenie władzy rodzicielskiej; z 7 rodzin objętych wsparciem w formie asysty rodzinnej łącznie 12 dzieci przebywało poza rodziną biologiczną – w rodzinach zastępczych czy placówkach opiekuńczo – wychowawczych, a także w ośrodku terapii uzależnień dzieci i młodzieży). W ciągu 2017 roku również dwaj asystenci rodziny współpracowali z 26 rodzinami, a w nich z 57 dziećmi (w tym: w przypadku 17 rodzin wystąpiło ograniczenie władzy rodzicielskiej; z 3 rodzin objętych wsparciem w formie asysty rodzinnej łącznie 4 dzieci przebywało poza rodziną biologiczną – w rodzinach zastępczych czy placówkach opiekuńczo – wychowawczych), natomiast w 2018 roku także dwaj asystenci rodziny współpracowali łącznie z 21 rodzinami, a w nich z 52 dziećmi (w tym: z ograniczeniem władzy rodzicielskiej – 14 rodzin; z 2 rodzin objętych wsparciem w formie asysty rodzinnej łącznie 2 dzieci przebywało poza rodziną biologiczną – w rodzinach zastępczych). Jak z powyższego wynika, na przestrzeni trzech ostatnich lat spadła liczba rodzin zobowiązanych do współpracy z asystentem rodziny przez sądy.

W 2016 roku poprawę w funkcjonowaniu, w ocenie asystentów rodziny, osiągnęło 12 rodzin. Jednak asystenci rodziny nie zakończyli w ww. czasie współpracy z żadną rodziną. Z kolei w roku 2017 poprawę w funkcjonowaniu osiągnęło łącznie 13 rodzin, a współpracę zakończono w 6 przypadkach (w tym z uwagi na: osiągnięte cele – z 3 rodzinami, brak efektów – z 1 rodziną, zaprzestanie współpracy przez rodzinę – z 1 rodziną, zmianę metody pracy z rodziną – z 1 środowiskiem). W minionym roku poprawę

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

w funkcjonowaniu osiągnęło również 13 rodzin, a współpracę zakończono w 14 przypadkach (w tym z uwagi na: osiągnięte cele – z 3 rodzinami, brak efektów – z 2 rodzinami, zaprzestanie współpracy przez rodzinę – z 3 rodzinami, zgon rodzica – z 2 rodzinami, zmianę metody pracy z rodziną – z 4 środowiskami).

Przeciętny czas pracy asystentów rodziny z 1 rodziną, w środowiskach objętych tą formą wsparcia, w 2016 roku wyniósł 11,23 miesięcy, w 2017 roku – 27,17 miesięcy, w 2018 roku – 34,90 miesięcy.

Jak wynika ze spostrzeżeń asystentów rodziny, ich działania podejmowane we współpracy z rodzinami, w celu poprawy funkcjonowania rodzin, w większości przypadków wymagają coraz częściej większego nakładu czasu. Potwierdzają to również powyżej zaprezentowane dane. Taka długotrwała współpraca asystenta z rodziną może świadczyć o złożoności i wadze trudności, którym środowiska rodzinne nie są w stanie sprostać w szybkim tempie, o występowaniu zjawiska wielopropblemowości i złożoności sytuacji życiowej rodzin, w tym przede wszystkim opiekuńczo – wychowawczej. Szanse, na stawienie czoła i pokonanie problemów w zakresie dysfunkcyjności oraz osiągnięcie zamierzonych do realizacji celów, daje rodzinie zaplanowane wsparcie i długofalowe działanie, kierowane przez asystenta rodziny i prowadzone w ścisłej współpracy ze środowiskiem.

Tabela nr 10 przedstawia środowiska pracy asystentów rodziny zatrudnionych w MOPS w Łowiczu w okresie realizacji „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Łowicza na lata 2016 – 2018”.

Tabela 10. Środowiska pracy asystentów rodziny w Łowiczu w latach 2016 - 2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba asystentów rodziny	2	2	2
Przeciętny czas pracy asystenta rodziny z rodziną (w miesiącach)	11,23	27,17	34,90
Liczba rodzin wspierających	0	0	0
Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny	9	9	9
Liczba rodzin korzystających z usług asystenta rodziny – ogółem	22	26	21
Liczba rodzin z którym asystent rodziny zakończył pracę – ogółem, w tym:			
ze względu na osiągnięcie celów	0	3	3
ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	0	1	5 (w tym: 2 – zgon)
ze względu na brak efektów	0	1	2
ze względu na zmianę metody pracy	0	1	4
ze względu na zmianę miejsca zamieszkania rodziny	0	0	0

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu

Istotnym wyznacznikiem powodzenia w pracy asystentów rodziny, zatrudnionych przez MOPS w Łowiczu jest ich harmonijne współdziałanie z pracownikami socjalnymi. Również wszechstronność pracy asystentów nierozzerwalnie wiąże się z podejmowaniem współpracy z przedstawicielami innych instytucji służących dziecku i rodzinie.

W roku 2016 w MOPS w Łowiczu utworzono Zespół ds. Asysty Rodzinnej, składający się z: koordynatora Zespołu, pracownika socjalnego, asystentów rodziny oraz psychologa, który w kolejnych latach realizował zadania z zakresu:

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

- diagnozowania i analizowania sytuacji rodzinnej środowisk pod kątem zaistniałych problemów i deficytów;
- wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w celu przywrócenia zdolności do wypełniania tych funkcji;
- prowadzenia działań wspierających na rzecz rodzin biologicznych, których dzieci znajdują się poza rodziną;
- prowadzenia działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodzin w celu rozwijania ich umiejętności opiekuńczo – wychowawczych;
- wnioskowania, w uzasadnionych przypadkach, o przyznanie usług opiekuńczych dla rodzin z dziećmi, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych;
- organizowania dla rodzin grup wsparcia/ grup samopomocowych, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie ich izolacji;
- podejmowania działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- organizowania dla rodzin potrzebujących opieki psychologicznej, konsultacji indywidualnych, porad psychologicznych i prawnych;
- współpracy z instytucjami i placówkami działającymi na rzecz dziecka i rodziny;
- współpracy ze szkołami w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych.

Aktywność Zespołu skupiała się na działaniach prowadzonych we współpracy z innymi podmiotami, świadczącymi usługi na rzecz dobra rodziny i dziecka, w celu pracy nad problemami konkretnych rodzin. W spotkaniach Zespołu uczestniczyli również pracownicy socjalni, w których rejonie zamieszkiwały rodziny objęte wsparciem w formie asysty rodzinnej. W uzasadnionych przypadkach, na posiedzenia Zespołu, zapraszani byli także przedstawiciele instytucji lub osoby, które mogły mieć wpływ na diagnozę problemu lub organizację i realizację planu pomocy rodzinie.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych może zostać objęta pomocą rodziny wspierającej. W łowickim MOPS nieustannie podejmowane są działania, mające na celu promowanie wsparcia udzielanego przez **rodziny wspierające**, które może stanowić istotne uzupełnienie pomocy realizowanej przez asystentów rodziny.

Rodzinę wspierającą ustanawia dyrektor ośrodka właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej, po pozytywnym zaopiniowaniu kandydatów na rodzinę wspierającą na podstawie informacji dotyczących sytuacji życiowej tych osób, ustalonych przez pracownika socjalnego w drodze rodzinnego wywiadu środowiskowego.

Rodziną wspierającą mogą zostać osoby z bezpośredniego otoczenia dziecka. Ustanawiana jest ona w celu wspierania rodziny doświadczającej trudności w wychowywaniu dzieci. Rodzina wspierająca nie powinna jej zastępować w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, lecz służyć aktywną pomocą w przewyciężaniu trudnych sytuacji życiowych w rodzinie wspieranej. Formy takiej pomocy mogą być bardzo różne i uzależnione są od współpracy pomiędzy zainteresowanymi rodzinami. Dotyczyć one mogą doradztwa w stosowaniu określonych metod wychowywania dzieci, organizacji czasu rodziny, racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami. Dzięki współpracy z rodziną wspierającą, osoby nie radzące sobie w zakresie opieki i wychowania dzieci mają możliwość poznania innego, pozytywnego sposobu funkcjonowania.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Z rodziną wspierającą zawierana jest umowa, która określa obowiązki stron, ustala zasady refundacji kosztów poniesionych przez rodzinę wspierającą na rzecz dziecka (dzieci) z rodziny wspieranej, katalog kosztów podlegających refundacji oraz limit wydatków przypadających na jedno dziecko z rodziny wspieranej.

Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka może odbywać się także w formie placówek wsparcia **dziennego** (w czasie pozalekcyjnym), np.: świetlic, kół zainteresowań, ognisk wychowawczych, zajęć terapeutycznych, pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Placówki wsparcia dziennego są jednostką organizacyjną pomocy społecznej, jednak w przeciwieństwie do ośrodków pomocy społecznej koncentrują się na udzielaniu świadczeń niematerialnych, czyli usług (a nie zasiłków i pomocy rzeczowej), a ponadto adresują wsparcie przede wszystkim do dzieci i młodzieży.

Zadaniem placówek wsparcia dziennego prowadzonego w formie opiekuńczej jest zapewnienie dziecku opieki i wychowania, pomoc w nauce, organizacja czasu wolnego, zabawy i zajęć sportowych oraz rozwój zainteresowań. Z kolei placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej w szczególności zajmują się organizowaniem zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych oraz logopedycznych. Placówki tego typu realizują również indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne lub psychoprophylaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. Trzeci typ placówek wsparcia dziennego – prowadzone w formie podwórkowej realizują działania animacyjne i socjoterapeutyczne¹⁵.

Na terenie miasta funkcjonują nieliczne placówki wsparcia, prowadzone przez organizacje pozarządowe, tj.: świetlice środowiskowe.

Rodziny, w tym przeżywające trudności opiekuńczo – wychowawcze, objęte pomocą MOPS w Łowiczu, korzystają także z innych form współpracy z rodziną. Bardzo ważnym elementem pracy łowickiego Ośrodka jest **realizowanie pracy socjalnej** i udzielanie poradnictwa specjalistycznego.

Praca socjalna stanowi jedno z głównych zadań pomocy społecznej, polegające na zapewnieniu wsparcia i opieki rodzinom niewydolnym lub zagrożonym dysfunkcją. Jest to także działalność zawodowa, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom w rozwijaniu, wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna skupia się na rozwiązywaniu problemów osób i rodzin nie poprzez wsparcie finansowe, lecz poprzez motywowanie do aktywnego i samodzielnego działania oraz asystowanie w realizacji podejmowanych przez klienta zadań.

Jako niematerialna forma pomocy, wyraża się ona poprzez poradnictwo psychologiczne, rodzinne, prawne, pedagogiczne, interwencję – zapobieganie pogłębianiu się dysfunkcji oraz pomoc w załatwianiu spraw urzędowych. Jej wymiar przedstawiają dane zamieszczone w poniższej tabeli.

Tabela 11. Analiza udzielonej przez MOPS w Łowiczu pomocy w formie pracy socjalnej, interwencji kryzysowej i poradnictwa specjalistycznego w latach 2016 - 2018

Formy pomocy	2016		2017		2018	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Praca socjalna	939	2024	1101	2219	1601	2073
w tym wyłącznie:	Liczba przypadków		Liczba przypadków		Liczba przypadków	
interwencja kryzysowa	14		24		66	
poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne i rodzinne)	29		18		48	

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu

¹⁵ Art. 24. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Jednym z elementów pracy socjalnej jest **kontrakt socjalny**. Stanowi on pisemną formę umowy zawartej z osobą lub rodziną systematycznie korzystającą z pomocy społecznej. Kontrakt określa uprawnienia i zobowiązania uzgodnione pomiędzy klientem a pracownikiem socjalnym w ramach wspólnych działań, zmierzających w kierunku przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny, do jej usamodzielnienia się. Zawiera on określenie celów, które obie strony chcą osiągnąć. Kontrakt socjalny to również metodyczne działania pośrednie, realizowane z myślą o kliencie, czyli: dokumentowanie, programowanie i planowanie, współpraca z innymi pracownikami Ośrodka i specjalistami oraz instytucjami współpracującymi w procesie, organizowanie przestrzeni i czasu pracy. Stwarza on płaszczyznę porozumienia i poddaje strategię, umożliwiając osiągnięcie niewielkich postępów, które wspólnie składają się na poprawę. Jest narzędziem, pozwalającym pracownikom socjalnym na uzyskiwanie wydajnych efektów w usamodzielnianiu klientów i wymaga od nich wnikliwej pracy, zgodnie z metodyką pracy socjalnej.

Kontrakt socjalny zawiera się z osobami i rodzinami, borykającymi się z problemami wynikającymi z art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Analizując statystyki w latach 2016 – 2018, zaobserwowano, iż w ciągu ostatnich trzech lat najwięcej kontraktów socjalnych podpisano w 2016 roku. W 2017 roku ich liczba znacznie spadła, ale w roku 2018 nastąpił ponownie wzrost liczby zawartych kontraktów i osób nimi objętych w porównaniu do roku 2017. W 2016 roku w 61 przypadkach kontrakt socjalny zakończył się osiągnięciem zamierzonego celu, zaś 14 kontraktów zostało zerwanych w trakcie ich realizacji – dotyczyło to osób i rodzin, m.in., z problemem alkoholowym. Z kolei w 2017 roku w 40 przypadkach kontrakt socjalny zakończył się osiągnięciem zamierzonego celu, a 11 kontraktów zostało zerwanych. W roku 2018 w 52 przypadkach kontrakt socjalny zakończył się osiągnięciem zamierzonego celu, a realizacja 10 kontraktów będzie kontynuowana w kolejnym roku.

Tabela 12. Liczba kontraktów socjalnych zawartych w MOPS w Łowiczu w latach 2016 - 2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba kontraktów socjalnych	84	52	62
Liczba osób objęta kontraktami socjalnymi	113	57	92

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu

W celu rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, służących pomocy w pokonywaniu trudnych sytuacji życiowych rodzin zamieszkujących w Łowiczu, w 2018 roku MOPS w Łowiczu, w ramach Konkursu nr RPLD.09.02.01-IP.01-10-001/18 (wsparcie rodziny systemu pieczy zastępczej), opracował **projekt pn. Port „Szczęśliwa Rodzina”**, na którego realizację otrzymano dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Osi Priorytetowej IX „Włączenie społeczne” Działania IX.2 „Usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym” Poddziałania IX.2.1 „Usługi społeczne i zdrowotne”.

Projekt będzie realizowany w latach 2019 – 2021.

Celem głównym Projektu jest wsparcie rodzin z dziećmi z terenu Miasta Łowicza, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Cel ten będzie realizowany poprzez cele szczegółowe, do których należą:

- zapewnienie pomocy socjalnej,
- podniesienie kompetencji rodzicielskich,
- pomoc w zapewnieniu prawidłowego rozwoju wzrastających w rodzinach dzieci,

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

- kompleksowa praca z rodziną, polegająca na świadczeniu usług asystenta rodziny, poradnictwa specjalistycznego, wsparcia terapeutycznego, organizowaniu grup wsparcia, zwiększeniu dostępu do pracy socjalnej,
- pomoc w organizacji czasu wolnego – rozwój zainteresowań, zabawa, sport.

W ramach Projektu zaplanowano następujące formy wsparcia:

- praca z rodziną (łącznie z 25 rodzinami), prowadzona przez asystenta rodziny;
- praca socjalna (łącznie z 25 rodzinami), prowadzona w ramach realizacji kontraktów socjalnych przez pracowników socjalnych w środowiskach, polegająca na organizowaniu pomocy osobom i rodzinom w odzyskiwaniu lub wzmacnianiu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie (poradnictwo w sprawach socjalnych umożliwiające znalezienie i spożytkowanie środków do przezwyciężania trudności w osiąganiu indywidualnych celów), monitorowaniu poprawy funkcjonowania rodziny, w tym opieki nad dzieckiem, wspieraniu rodziny i asystenta rodziny w dążeniu do poprawy sytuacji dziecka w rodzinie;
- coaching rodzicielski (łącznie dla 25 rodziców), mający na celu: zwiększenie świadomości psychologicznych zasobów rodzica, wzmacnianie oraz wspieranie go w samodzielnym dokonywaniu zamierzonych zmian, zbudowanie poczucia satysfakcji z roli rodzica; sesje indywidualne prowadzone przez psychologa;
- grupowe zajęcia terapeutyczne dla rodziców i osób z ich najbliższego otoczenia (łącznie dla 25 rodziców i 5 osób z ich najbliższego otoczenia), mające na celu wzmocnienie kompetencji i umiejętności rodzicielskich i wychowawczych, prowadzone przez terapeutę rodzin podczas wyjazdu terapeutyczno – wypoczynkowego;
- indywidualne konsultacje psychologiczne i pedagogiczne dla rodziców i osób z ich najbliższego otoczenia (łącznie dla 25 rodziców i 5 osób z ich najbliższego otoczenia), prowadzone przez psychologa i pedagoga podczas wyjazdu terapeutyczno – wypoczynkowego;
- grupowe zajęcia terapeutyczne dla dzieci i młodzieży (łącznie dla 55 dzieci), rozwijające i wzmacniające ich kompetencje emocjonalno – społeczne, prowadzone przez terapeutę dzieci i młodzieży podczas wyjazdu terapeutyczno – wypoczynkowego;
- indywidualne konsultacje psychologiczne i pedagogiczne dla dzieci i młodzieży (łącznie dla 55 dzieci), prowadzone przez psychologa i pedagoga podczas wyjazdu terapeutyczno – wypoczynkowego;
- zorganizowane formy spędzania czasu wolnego rodziców z dziećmi i osobami z ich najbliższego otoczenia podczas wyjazdu terapeutyczno – wypoczynkowego (łącznie dla 85 osób: 25 rodziców, 55 dzieci i 5 osób z ich najbliższego otoczenia), mające na celu wzmacnianie więzi rodzinnych oraz rozwój zainteresowań; animowanie wspólnego spędzania czasu wolnego dorosłych członków rodziny z dziećmi przez pedagoga i psychologa podczas wyjazdu terapeutyczno – wypoczynkowego;
- grupa wsparcia (łącznie dla 25 rodziców i 5 osób z ich najbliższego otoczenia), której celem jest pomoc rodzinie w jej prawidłowym funkcjonowaniu społecznym, pogłębianie i wzmacnianie kompetencji opiekuńczo – wychowawczych w rodzinie, moderowana przez psychologa;
- udzielenie pomocy materialnej (łącznie 25 rodzinom) w postaci zasiłków celowych, mające na celu poprawę sytuacji materialno – bytowej rodzin biorących udział w Projekcie.

W MOPS w Łowiczu, w formie pomocy materialnej dla uczniów, przyznawane i wypłacane jest świadczenie o charakterze socjalnym (stypendium szkolne, zasiłek szkolny). Według danych zestawionych poniżej w tabeli, w analizowanym okresie liczba uczniów, których objęto tą formą pomocy corocznie maleje.

Tabela 13. Pomoc materialna dla uczniów łowickich szkół o charakterze socjalnym, udzielona w formie stypendium szkolnego w latach 2016 - 2018

Rok	2016	2017	2018
Forma pomocy materialnej dla uczniów, w tym:	Liczba uczniów	Liczba uczniów	Liczba uczniów
stypendium szkolne	363	312	243
zasilek szkolny	14	13	12

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu

Jedną z pomocy, jaką świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej na rzecz prawidłowego i zdrowego rozwoju dzieci, jest realizowanie przez Ośrodek od 2006 roku programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, który umożliwia dzieciom z rodzin objętych pomocą Ośrodka spożycie posiłku w placówce oświatowej. Program dożywiania realizowany jest w przedszkolach, szkołach oraz w innych placówkach wychowawczych. Dożywianie dzieci prowadzone jest na terenie Łowicza, ale także, ze względu na naukę i pobyt dzieci w specjalistycznych instytucjach wychowawczych, poza obszarem miasta. W latach 2016 – 2017 liczba dzieci, które skorzystały z tej formy pomocy, utrzymywała się na tym samym poziomie, natomiast w 2018 roku znacznie wzrosła – w porównaniu do roku 2017 o 63,18%.

Tabela nr 14. Analiza liczby dzieci objętych programem wieloletnim „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w MOPS w Łowiczu na przestrzeni lat 2016 – 2018

Wyszczególnienie	2016	2017	2018
Liczba dzieci objętych programem	221	220	359
Liczba świadczeń udzielonych w ramach programu	771	1 023	1 083

Źródło: dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu

Uchwałą Nr LIX/463/2010, Rada Miejska w Łowiczu dnia 27 maja 2010 r. przyjęła do realizacji na terenie Gminy Miejskiej Łowicz Program „Łowicka Karta Dużej Rodziny 3+ i rodziny zastępczej”, który ma na celu:

- wzmocnienie funkcji rodziny i kondycji finansowej rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych,
- promowanie pozytywnego wizerunku rodziny wielodzietnej i rodziny zastępczej,
- ułatwienie rodzinom wielodzietnym i rodzinom zastępczym dostępu do dóbr kultury, sportu i rozrywki.

Program ten cieszy się dużym zainteresowaniem mieszkańców miasta i przynosi wymierne korzyści łowickim rodzinom.

W Łowiczu istnieje również możliwość otrzymania **Ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny**, która jest systemem zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin posiadających, co najmniej troje dzieci. Zniżki te obowiązują w instytucjach publicznych oraz w firmach prywatnych. Posiadacze Karty Dużej Rodziny mają możliwość tańszego korzystania z oferty kulturalnej, ośrodków rekreacyjnych oraz z księgarni. Karta umożliwia zakup jedzenia, kosmetyków, odzieży i obuwia, książek, zabawek, paliwa, a także opatu w niższej cenie. Ponadto posiadacze Karty mają prawo do obniżenia kosztów rachunków za usługi telekomunikacyjne oraz bankowe. Dodatkowo umożliwia ona tańsze przejazdy pociągami oraz komunikacją publiczną w wybranych miejscowościach.

Karta przyznawana jest również dzieciom umieszczonym w rodzinnej pieczy zastępczej na czas umieszczenia w danej rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny nie łączy się z Łowicką Kartą Dużej Rodziny 3+ i rodziny zastępczej. Są to dwa odrębne programy.

W 2011 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łowiczu, uchwałą Rady Miejskiej Nr VII/41/2011 z dnia 24 lutego 2011 r., otrzymał nowe zadanie, polegające na prowadzeniu **mieszkań chronionych**, przeznaczonych dla osób dotkniętych zdarzeniem losowym lub sytuacją kryzysową oraz osób zagrożonych przemocą w rodzinie. Pobyt w mieszkaniach chronionych jest czasowy. Ośrodek najmuje od ZGM, na podstawie stosownej umowy, 2 mieszkania chronione, które częściowo wyposażone są w niezbędne sprzęty i meble. Jedno z nich przystosowane jest do potrzeb osób niepełnosprawnych. W 2018 roku, w ramach Programu „Za życiem”, z pobytu w jednym z tych mieszkań skorzystała 3-osobowa rodzina.

6. Ingerencja sądu opiekuńczego w rodzinie i piecza zastępcza

Władza rodzicielska to przede wszystkim wykonywanie przez rodziców obowiązków wobec dziecka. Obejmuje ona całokształt spraw dotyczących dziecka. Z chwilą ukończenia 18 lat, z mocy prawa, władza rodzicielska wygasa (art. 92 K.r.o.). W sytuacji, gdy pomoc i wsparcie zawiodą lub okażą się nieskuteczne, a rodzice przez nienależyte wykonywanie władzy rodzicielskiej naruszają dobro dziecka, **dochodzi do ingerencji sądu**. Sąd opiekuńczy ogranicza władzę rodzicielską w sytuacji zagrożenia dobra dziecka, gdy dochodzi do zaniedbań w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej ze strony rodziców lub jednego z nich oraz również w sytuacji, kiedy nie ma żadnego zaniedbania ze strony rodziców, ale nie mogą oni sobie poradzić z trudnościami wychowawczymi (art. 109 K.r.o.). Natomiast pozbawia władzy rodzicielskiej, jeżeli ta nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo, jeśli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbują swoje obowiązki względem dziecka (art. 111 K.r.o.). Rodzice mają obowiązek podjęcia aktywności i współpracy z instytucjami pomagającymi im przezwyciężyć trudności życiowe i usunąć przyczyny, z powodu których orzeczono ograniczenie czy pozbawienie władzy rodzicielskiej. W razie ustania przyczyny, która była podstawą do ograniczenia czy pozbawienia władzy rodzicielskiej, sąd opiekuńczy może władzę rodzicielską przywrócić.

Pozbawienie władzy rodzicielskiej powoduje umieszczenie dziecka poza rodziną. Jest też sygnałem do poszukiwania trwałych rozwiązań sytuacji dziecka, takich jak adopcja lub długotrwała rodzina zastępcza.

Podjmując niezawisłe decyzje ingerencji we władzę rodzicielską i w zakresie potrzeby **umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej**, sąd rodzinny odnosi je wprost do zadań systemu pomocy społecznej, odpowiedzialnego za wykonanie tych orzeczeń i postanowień.

W tabeli nr 15 zestawiono dane dotyczące liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej w okresie 2016 – 2018 i liczby rodzin, z których one pochodzą oraz zamieszczono informacje na temat rodzaju pieczy zastępczej, w której dzieci te zostały umieszczone, a także współfinansowania pobytu dzieci z terenu łowicza w pieczy zastępczej przez Gminę Miasto Łowicz.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Tabela 15. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzin zamieszkujących w Łowiczu oraz współfinansowanie przez Gminę Miasto Łowicz pobytu dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2016 - 2018

Rok	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej	Liczba rodzin, z których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	Liczba rodzin, z których dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych	Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo - wychowawczych	Liczba rodzin, z których dzieci umieszczone w placówkach opiekuńczo - wychowawczych	Kwota wydatków z tytułu pobytu dzieci w pieczy zastępczej [zł]
2016	31*	27*	26	23	4	3	121 792,83
2017	37	29	34**	26**	5**	4**	179 964,92
2018	35	30	31	27	4	3	132 355,23

* W roku 2016: 1 dziecko przebywało w ośrodku terapii uzależnień dzieci i młodzieży

** W roku 2017: 2 dzieci z 1 rodziny przebywało w placówce opiekuńczo – wychowawczej, a następnie zostało umieszczonych w rodzinie zastępczej

Źródło: dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Łowiczu

Spośród dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodzin adopcyjnych trafiło:

- w 2016 roku – 1 dziecko,
- w 2017 roku – żadne dziecko,
- w 2018 roku – 1 dziecko

W 2016 roku współfinansowano pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości:

- a) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 6 dzieci,
- b) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 7 dzieci,
- c) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 18 dzieci.

W 2017 roku współfinansowano pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości:

- a) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 11 dzieci (w tym: 3 dzieci wyłącznie 10%),
- b) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 17 dzieci (w tym: 0 dzieci wyłącznie 30%),
- c) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 26 dzieci (w tym: 17 dzieci wyłącznie 50%).

W 2018 roku współfinansowano pobyt dzieci w pieczy zastępczej w wysokości:

- a) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 10 dzieci (w tym: 8 dzieci wyłącznie 10%),
- b) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 9 dzieci (w tym: 0 dzieci wyłącznie 30%),
- c) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, tj. w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w przypadku 25 dzieci (w tym: 18 dzieci wyłącznie 50%).

IV. MOCNE I SŁABE STRONY ISTNIEJĄCEGO SYSTEMU WSPIERANIA RODZINY ORAZ OBSZARY PROBLEMOWE

W poniższej rozbudowanej tabeli przedstawiono wyniki analizy SWOT systemu wspierania rodziny funkcjonującego w Łowiczu. SWOT jest techniką analityczną, polegającą w najprostszej wersji na posegregowaniu posiadanych informacji w danym obszarze na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- S (z ang. *strengths*) – mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę w analizowanym obszarze;
- W (z ang. *weaknesses*) – słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę w analizowanym obszarze;
- O (z ang. *opportunities*) – szanse: wszystko to, co stwarza szansę korzystnej zmiany w analizowanym obszarze;
- T (z ang. *threats*) – zagrożenia: wszystko to, co stwarza w danym obszarze niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Zestawienie wspomnianych grup czynników ułatwia planowanie działań w danym obszarze, w tym wskazuje obszary problemowe, które w pierwszej kolejności powinny stać się przedmiotem interwencji.

MOCNE STRONY:	SŁABE STRONY:
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Dobre rozeznanie środowiska lokalnego – diagnoza; ◆ Praca asystentów rodziny na rzecz zagrożonych rodzin, pozwalająca na efektywne budowanie mechanizmów współpracy z rodziną i dzieckiem w środowisku naturalnym; ◆ Praca Zespołu ds. Asysty Rodzinnej, skupiający się na działaniach profilaktycznych oraz prowadzonych we współpracy z innymi podmiotami świadczącymi usługi na rzecz dobra rodziny i dziecka; ◆ Realizacja 3-letniego projektu pn.: Port „Szczęśliwa Rodzina”, współfinansowanego ze środków EFS; ◆ Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie środków UE na realizację zadań na rzecz łowickich rodzin; ◆ Praca Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Łowicza i grup roboczych na rzecz ofiar przemocy w rodzinie; ◆ Wykwalifikowana i doświadczona kadra pomocy społecznej, udzielająca doraźnego wsparcia klientom MOPS; 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Trudności w rozpoznaniu skali poszczególnych problemów, występujących w społeczności lokalnej; ◆ Utrzymujące się bezrobocie członków rodziny, w tym długotrwałe, prowadzące do ubożenia rodzin; ◆ Nieumiejętność podejmowania działań opiekuńczo – wychowawczych wynikających z uzależnień, ubóstwa, długotrwałej choroby czy niepełnosprawności członków rodziny; ◆ Utrudniony dostęp do specjalistów, np.: psychiatra dziecięcy; ◆ Zaniedbywanie przez rodziców obowiązków opiekuńczo – wychowawczych wobec dzieci; ◆ Brak pozytywnych wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych; ◆ Brak chęci podjęcia aktywnej współpracy pomiędzy rodzinami a pracownikami OPS-u, w tym z asystentami rodziny; ◆ Przyjmowanie biernej postawy względem działań podejmowanych przez pracowników OPS-u; ◆ Przyjęcie postawy roszczeniowej względem MOPS – ukierunkowanie

<ul style="list-style-type: none"> ♦ Prowadzenie pracy socjalnej przez pracowników socjalnych MOPS; ♦ Profesjonalna praca służb pomocy społecznej; ♦ Podejmowanie działań zapobiegających umieszczeniom dzieci poza ich rodziną naturalną; ♦ Aktywna praca instytucji sprzyjających dziecku i rodzinie na terenie miasta Łowicza; ♦ Współpraca pomiędzy instytucjami wspierającymi dziecko i rodzinę; ♦ Działania wychowawcze podejmowane przez instytucje oświaty na terenie miasta; ♦ Świetlice środowiskowe na terenie miasta Łowicza, stanowiące codzienne wsparcie dla dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym; ♦ Działalność klubów i ośrodków sportowych oraz kulturowych na terenie miasta na rzecz społeczności lokalnej; ♦ Pomyślna realizacja pozostałych programów działających na terenie miasta Łowicza. 	<p>na chęć zaspokojenia wyłącznie potrzeby finansowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Niewystarczające środki finansowe gminy na zapewnienie odpowiedniej pomocy rodzinom, na uruchomienie dodatkowych form wsparcia mieszkańców; ♦ Wzrost liczby zadań zleconych gminie bez adekwatnego zabezpieczenia finansowego; ♦ Niewielka ilość mieszkań chronionych – dla osób opuszczających domy dziecka, instytucje, zakłady poprawcze czy dla osób chcących opuścić rodzinę, w której występuje przemoc i uzależnienia; ♦ Ograniczona dostępność mieszkań i lokali socjalnych dla rodzin z terenu Łowicza; ♦ Brak placówek wsparcia dziennego dla dzieci, prowadzonych przez Gminę Miasto Łowicz; ♦ Brak rodzin wspierających, współpracujących z MOPS w zakresie udzielania pomocy rodzinom dysfunkcyjnym w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych; ♦ Ograniczone możliwości wsparcia ze strony organizacji pozarządowych, działających na terenie miasta Łowicza, w obszarze wspierania rodziny z problemami opiekuńczo - wychowawczymi; ♦ Rutynowość działań, zbyt mała liczba działań innowacyjnych i utrzymujący się wysoki poziom bierności; ♦ Słabo rozwinięta w środowisku lokalnym idea samopomocniczości; ♦ Mała aktywność rodzin do samoorganizacji grup wsparcia lub grup samopomocowych.
<p style="text-align: center;">SZANSE:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Regulacje prawne bardziej przyjazne rodzinie i rozbudowanie systemu polityki prorodzinnej; ♦ Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych; 	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Pojawianie się coraz bardziej skomplikowanych problemów w rodzinach; ♦ Występowanie zjawisk niepożądanych w społeczności lokalnej, zachowań

<ul style="list-style-type: none"> ♦ Kontynuowanie usług świadczonych przez asystentów rodziny (pomoc rodzinom przeżywającym trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych); ♦ Aktywny udział asystentów rodziny w życiu rodzin; ♦ Efektywna praca środowiskowa, mająca na celu wspieranie prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej; ♦ Możliwość uświadomienia rodzinom, że podstawą do prawidłowego funkcjonowania rodziny nie są wyłącznie środki finansowe, ale przede wszystkim prawidłowe oddziaływania wychowawcze względem poszczególnych członków rodziny; ♦ Racjonalne wykorzystanie przez rodzinę posiadanych zasobów, materialnych finansowych i osobowych; ♦ Współpraca asystentów rodziny z pracownikami socjalnymi OPS-u; ♦ Wzmocnienie aktywnej współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinę; ♦ Praca z rodziną, prowadząca do powrotu dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej do rodziny naturalnej; ♦ Udzielanie rodzinom przez pracowników socjalnych i asystentów rodziny fachowego poradnictwa; ♦ Udzielanie rodzinom konsultacji i specjalistycznego poradnictwa (pomoc prawna, psychologiczna, pedagogiczna, mediacyjna, terapeutyczna); ♦ Wzrost świadomości dotyczącej korzyści z podjęcia przez rodziny współpracy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych; ♦ Kontynuowanie działań mających na celu pozyskanie rodzin wspierających, współpracujących z MOPS w zakresie udzielania pomocy rodzinom dysfunkcyjnym w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych; ♦ Szkolenia i podnoszenie kwalifikacji 	<p>i postaw patologicznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Wzrost problemów o charakterze globalnym, rzutujących na życie społeczeństwa, np.: starzenie się społeczeństwa; ♦ Migracje osób młodych z terenu Łowicza do innych miast czy regionów kraju, bardziej przyjaznych im głównie pod względem ekonomicznym; ♦ Brak wystarczających środków finansowych na realizację poszczególnych zadań, w tym również ograniczenia finansowe uniemożliwiające podnoszenie kwalifikacji przez osoby związane ze wspieraniem rodziny; ♦ Brak chęci współpracy i zaangażowania ze strony rodzin niewydolnych pod względem opiekuńczym i wychowawczym z instytucjami wsparcia; ♦ Brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne; ♦ Długotrwały i trudno mierzalny proces przywracania rodzinie zdolności prawidłowego funkcjonowania; ♦ Brak wystarczających środków finansowych na realizację szkoleń i programów wsparcia dzieci i rodzin; ♦ Wysoka liczba uzależnionych od alkoholu członków rodzin; ♦ Stale utrzymujące się na wysokim poziomie bezrobocie; ♦ Wysokie koszty utrzymania rodzin; ♦ „Wyczona” bezradność rodzin, korzystających z pomocy OPS-u; ♦ Uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz występowanie zjawiska „dziedziczenia biedy”; ♦ Osłabienie lub zanik więzi, tradycji rodzinnych, tzw. pęd życia; ♦ Zaniedbywanie przez rodziców obowiązków opiekuńczo – wychowawczych wobec dzieci; ♦ Brak występowania pozytywnych wzorców oddziaływań w rodzinach.
--	---

zawodowych asystentów rodziny i pracowników socjalnych.	
--	--

Działania w zakresie wspierania rodziny dotyczą następujących obszarów problemowych:

- Wsparcie rodzin z dziećmi w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej;
- Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny;
- Koordynacja działań różnych instytucji działających ze środowiskami dysfunkcyjnymi;
- Zmniejszanie skali zjawisk zaburzających prawidłowe funkcjonowanie rodziny: ubóstwo, bezrobocie, nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego, uzależnienia, przemoc domowa, brak kompetencji rodzicielskich.

V. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Programu są rodziny z terenu miasta Łowicza, znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, zagrożone różnymi zjawiskami dysfunkcjonalności i wykluczeniem społecznym, przeżywające trudności w sferze opiekuńczo – wychowawczej względem dzieci, w szczególności rodziny, w których istnieje zagrożenie umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej lub rodziny, z których dzieci już przebywają w pieczy zastępczej.

Szczególną troską należy otoczyć dzieci i młodzież, aby zminimalizować negatywne skutki ich życia w rodzinnych środowiskach dysfunkcyjnych, by w przyszłości mogły samodzielnie i prawidłowo funkcjonować w społeczeństwie.

VI. SPRZYMIERZONE INSTYTUCJE I PODMIOTY WSPIERAJĄCE DZIECKO I RODZINĘ NA TERENIE ŁOWICZA ORAZ WSPÓŁPRACUJĄCE W REALIZACJI PROGRAMU

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łowiczu będzie realizatorem zadań przewidzianych w „Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021”, prowadząc jednocześnie do aktywnej współpracy jednostek wspierających dziecko i rodzinę.

Na terenie miasta Łowicza funkcjonuje wiele takich podmiotów, a należą do nich, m.in.:

- Urząd Miejski w Łowiczu
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łowiczu
- Miejska Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łowiczu
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Łowicza
- Komenda Powiatowa Policji w Łowiczu
- Sąd Rejonowy w Łowiczu – III Wydział Rodzinny i Nieletnich oraz Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Łowiczu
- Powiatowy Urząd Pracy w Łowiczu
- Łowicki Ośrodek Kultury
- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Łowiczu
- Biblioteka Miejska
- Biblioteka Powiatowa w Łowiczu
- Klub Sportowy „Pelikan” w Łowiczu
- UKS „Książak” w Łowiczu
- PTTK
- placówki oświatowe
- placówki służby zdrowia, w tym: Poradnia Leczenia Uzależnień, Poradnia Zdrowia Psychicznego

- kościoł (parafie) oraz związki wyznaniowe
- stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, spośród nich przede wszystkim: Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu „Nadzieja”, Łowickie Stowarzyszenie „Dać Szansę”, Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Łowickiej, Stowarzyszenie Centrum Inicjatyw Obywatelskich Ziemi Łowickiej

VII. CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

Cel główny:

Profesjonalne wsparcie rodzin z dziećmi z terenu miasta Łowicza, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, poprzez podejmowanie zintegrowanych i spójnych działań w zakresie wzmacniania potencjału i kompetencji rodziny

Cele szczegółowe:

1. Stabilizacja sytuacji rodziny w sferze socjalno - bytowej
2. Zapewnienie pomocy rodzinom w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich oraz w ramach wsparcia kobiet w ciąży i połogu
3. Promowanie wartości rodzinnych
4. Przeciwdziałanie demoralizacji i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży
5. Reintegracja rodziny
6. Rozwój zasobów ludzkich działających na rzecz wspierania rodziny

VIII. GŁÓWNE ZADANIA I DZIAŁANIA PROGRAMU

Cel główny jest możliwy do osiągnięcia dzięki realizacji celów szczegółowych i zadań, zaprezentowanych w poniższej tabeli oraz we współpracy sprzymierzonych instytucji i podmiotów, wspierających dziecko i rodzinę, wymienionych w poprzednim rozdziale VI Programu.

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji	
Cel szczegółowy 1					
Stabilizacja sytuacji rodziny w sferze społeczno - bytowej					
1.1. Wzmocnienie bezpieczeństwa społecznego i bytowego rodzin zagrożonych ubóstwem i/ lub wykluczeniem społecznym	1.1.1. Diagnoza środowiska rodzinnego przez pracownika społecznego	Ilość przeprowadzonych wywiadów środowiskowych	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021	
	1.1.2. Udzielenie świadczeń z pomocy społecznej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej/ materialnej	Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą w formie świadczeń przyznanych w ramach zadań zleconych i własnych	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021	
	1.1.3. Objęcie dożywianiem dzieci na terenie placówek oświatowych w ramach realizacji programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”	Liczba świadczeń Liczba dzieci objętych dożywianiem Liczba posiłków	MOPS w Łowiczu	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021
	1.1.4. Ograniczanie ubóstwa poprzez zwiększenie bezpieczeństwa żywnościowego osób/ rodzin najbardziej potrzebujących w ramach realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014 – 2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD)	Liczba wydanych skierowań do otrzymywania pomocy w ramach realizacji Programu Liczba osób objętych wsparciem w ramach realizacji Programu	Łowickie Stowarzyszenie „Dać Szansę” w Łowiczu MOPS w Łowiczu	Łowickie Stowarzyszenie „Dać Szansę” w Łowiczu MOPS w Łowiczu	2019 - 2020
	1.1.5. Zapewnienie potrzeb bytowych dzieci z rodzin dotkniętych ubóstwem w formie stypendiów i zasiłków szkolnych	Liczba uczniów, którym przyznano i wypłacono świadczenia pomocy materialnej o charakterze socjalnym w formie stypendium szkolnego/ zasiłku szkolnego	MOPS w Łowiczu	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021
	1.1.6. Wsparcie rodzin w utrzymaniu mieszkań komunalnych/ lokali socjalnych	Liczba rodzin zamieszkujących w komunalnych zasobach	Urząd Miejski w Łowiczu ZGM w Łowiczu	Urząd Miejski w Łowiczu ZGM w Łowiczu	2019 - 2021

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
		mieszkaniowych, którym przyznano dodatek mieszkaniowy	MOPS w Łowiczu	
	1.1.7. Opieka nad dzieckiem do lat 3	Liczba żłobków/ klubów dziecięcych, oddziałów żłobkowych w przedszkolach Liczba miejsc w żłobkach Liczba dzieci uczęszczających w ciągu danego roku do żłobków Liczba dzieci, które nie zostały przyjęte do żłobków z powodu braku miejsc	Urząd Miejski w Łowiczu osoby fizyczne i organizacje pozarządowe prowadzące działalność w tym zakresie	2019 - 2021
1.2. Wsparcie rodzin w formie pracy socjalnej	1.2.1. Praca socjalna z rodziną prowadzona przez pracowników socjalnych	Liczba rodzin objętych wsparciem w formie pracy socjalnej Liczba osób objętych wsparciem w formie pracy socjalnej Liczba zawartych kontraktów socjalnych Liczba osób objętych kontraktami socjalnymi	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021
Gelszczegółowy 2				
Zapewnienie pomocy rodzinom w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich oraz w ramach wsparcia kobiet w ciąży i połogu				
2.1. Wsparcie rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych	2.1.1. Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych wsparcia w formie asystenta rodziny	Zatrudnienie asystentów rodziny - liczba asystentów, forma i wymiar zatrudnienia Liczba rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, objętych wsparciem w formie asystenta rodziny Liczba dzieci w tych rodzinach	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021
	2.1.2. Prowadzenie przez asystenta rodziny systematycznej współpracy z rodzinami	Liczba rodzin współpracujących z asystentem rodziny, które	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
		osiągnięty poprawę w funkcjonowaniu Liczba rodzin, z którymi zakończono współpracę w ramach wsparcia w formie asystentury rodzinnej (w tym z uwagi na: osiągnięte cele, brak efektów, zaprzestanie współpracy przez rodzinę, zmianę metody pracy z rodziną) Średni czas pracy asystenta rodziny z 1 rodziną		
	2.1.3. Prowadzenie monitoringu sytuacji rodzin z problemem bezradności opiekunów – wychowawczej	Zatrudnienie pracowników socjalnych – liczba pracowników socjalnych, forma i wymiar zatrudnienia Liczba rodzin z problemem bezradności opiekunów - wychowawczej, objętych pomocą MOPS	MOPS w Łowiczu	2019 – 2021
	2.1.4. Prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekunów - wychowawczych	Liczba monitorowanych rodzin (monitoring rodzin, z którymi asystenci rodziny zakończyli współpracę oraz monitorowanie przez pracowników socjalnych rodzin z dziećmi, w których prowadzono procedurę „Niebieskie Karty”) Liczba dzieci w monitorowanych rodzinach	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021
	2.1.5. Wsparcie rodzin naturalnych rodzinami wspierającymi	Liczba rodzin wspierających	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021
2.2. Wspieranie kobiet w ciąży i połogu, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet	2.2.1. Koordynacja poradnictwa przez asystenta rodziny w ramach realizacji ustawy	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w ramach	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
<p>w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, a także ich rodzin</p>	<p>o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin oraz programu „Za Życiem”</p>	<p>koordynacji poradnictwa</p>		
<p>2.2.2. Wypłacenie jednorazowego świadczenia 4 000 zł</p> <p>2.3. Realizacja projektu pn.: Port „Szczęśliwa Rodzina”</p>	<p>2.2.2. W ramach projektu zaplanowano następujące formy wsparcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - praca z rodziną prowadzona przez asystenta rodziny, - praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych w środowiskach rodzinnych, w ramach realizacji kontraktów socjalnych, - coaching rodzicielski prowadzony przez psychologa, - grupowe zajęcia terapeutyczne dla rodziców i osób z ich najbliższego otoczenia prowadzone przez terapeutę rodzin podczas wyjazdu terapeutycznego – wypoczynkowego, - indywidualne konsultacje psychologiczne i pedagogiczne dla rodziców i osób z ich najbliższego otoczenia prowadzone przez psychologa i pedagoga podczas wyjazdu terapeutycznego – wypoczynkowego, - grupowe zajęcia terapeutyczne dla dzieci i młodzieży prowadzone przez terapeutę dzieci i młodzieży podczas wyjazdu terapeutycznego – wypoczynkowego - indywidualne konsultacje psychologiczne i pedagogiczne dla dzieci i młodzieży prowadzone przez psychologa i pedagoga podczas wyjazdu terapeutycznego – wypoczynkowego; 	<p>Liczba rodzin korzystających z jednorazowego świadczenia w wysokości 4 000 zł</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny istniejących po zakończeniu projektu</p> <p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie</p> <p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami wspierania rodziny w programie</p>	<p>MOPS w Łowiczu</p> <p>Miasto Łowicz MOPS w Łowiczu</p>	<p>2019 - 2021</p> <p>2019 - 2021</p>

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
2.4. Wsparcie interdyscyplinarne rodzin z dziećmi	<p>– zorganizowane formy spędzania czasu wolnego rodziców z dziećmi i osobami z ich najbliższego otoczenia podczas wyjazdu terapeutycznego</p> <p>– wypoczynkowego, animowanie wspólnego spędzania czasu wolnego dorosłych członków rodziny z dziećmi przez pedagoga i psychologa podczas wyjazdu terapeutycznego</p> <p>– wypoczynkowego,</p> <p>– grupa wsparcia moderowana przez psychologa,</p> <p>– udzielenie pomocy materialnej w postaci zasilek celowych, mające na celu poprawę sytuacji materialno – bytowej rodzin biorących udział w projekcie</p>	Stopecien realizacji zadań własnych Zespołu	MOPS w Łowiczu inne instytucje i podmioty świadczące usługi na rzecz dobra rodziny i dziecka	2019 - 2021
	2.4.1. Prace Zespołu ds. Asysty Rodzinnej		Zespół interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Łowicza	2019 - 2021
	2.4.2. Działania zaradcze oraz interwencyjne podejmowane przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Łowicza oraz grupy robocze	Liczba rodzin z dziećmi objętych działaniami Zespołu		
	2.4.3. Monitorowanie środowisk rodzinnych z dziećmi zagrożonych uzależnieniami	Liczba wniosków o zobowiązanie do leczenia odwykowego skierowanych do Miejskiej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	MOPS w Łowiczu MKRPA w Łowiczu KPP w Łowiczu kuratorzy SR w Łowiczu PCPR w Łowiczu PR w Łowiczu członkowie rodzin	2019 - 2021
	2.4.4. Zapewnienie dostępności do w zakresie pomocy specjalistycznej: konsultacji i poradnictwa psychologicznego,	Liczba konsultacji odbytych z psychologiem zatrudnionym przez MOPS	MOPS w Łowiczu PCPR w Łowiczu Poradnia Psychologiczna	2019 - 2021

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
	pedagogicznego, rodzinnego i prawnego oraz uzależnień, a także mediacji	Liczba konsultacji udzielonych przez specjalistów, zatrudnianych przez inne podmioty	– Pedagogiczna w Łowiczu SR w Łowiczu PLU w Łowiczu stowarzyszenia i organizacje pozarządowe	
	2.4.5. Doskonalenie form współpracy z instytucjami i organizacjami w zakresie lepszego rozeznania potrzeb oraz organizowania pomocy rodzinie, a także przeciwdziałania degradacji i marginalizacji społecznej rodzin dotkniętych lub zagrożonych kryzysem	Wdrożenie w życie dobrych praktyk w zakresie współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rodzin i dzieci na płaszczyźnie lepszego rozpoznawania potrzeb oraz organizowania pomocy rodzinom, aby przeciwdziałać degradacji i marginalizacji społecznej rodzin dotkniętych lub zagrożonych kryzysem	MOPS w Łowiczu MKRPA w Łowiczu KPP w Łowiczu SR w Łowiczu PCPR w Łowiczu Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Łowiczu PLU w Łowiczu Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Łowicza Urząd Miejski w Łowiczu placówki oświatowe stowarzyszenia i organizacje pozarządowe kościół i organizacje kościelne	2019 - 2021
Cel szczegółowy 3				
Promowanie wartości rodzinnych				
3.1. Podejmowanie inicjatyw, mających na celu promowanie wartości rodziny	3.1.1. Kształtowanie w środowisku lokalnym pozytywnego wizerunku rodziny oraz wzmocnienie więzi rodzinnych poprzez organizowanie festynów, pikników rodzinnych, imprez integracyjnych dla rodzin	Liczba zorganizowanych przedsięwzięć promujących wartości rodziny	Urząd Miejski w Łowiczu placówki oświatowe stowarzyszenia i organizacje pozarządowe kościół i organizacje kościelne	2019 - 2021

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
Cel szczegółowy 4				
Przeciwdziałanie demoralizacji i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży				
4.1. Profilaktyka i edukacja dzieci i młodzieży w zakresie przeciwdziałania przemocy, uzależnień i innych zachowań ryzykownych	4.1.1. Realizacja programów profilaktyczno – edukacyjnych, organizowanie konkursów z zakresu przeciwdziałania przemocy, uzależnieniom oraz innym zachowaniom ryzykownym	Liczba przeprowadzonych programów profilaktycznych Liczba innych działań z zakresu przeciwdziałania demoralizacji i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży	MOPS w Łowiczu placówki oświatowe Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Łowicza MKRPA w Łowiczu KPP w Łowiczu stowarzyszenia i organizacje pozarządowe kościołów i organizacje kościelne	2019 - 2021
4.2. Stworzenie dzieciom i młodzieży możliwości uczestnictwa w zorganizowanych formach spędzania czasu wolnego i rozwijania zainteresowań	4.2.1. Opracowanie dla dzieci i młodzieży oferty zajęć pozaszkolnych oraz zachęcanie do aktywnego udziału w wydarzeniach organizowanych dla nich na terenie Łowicza	Zajęcia pozaszkolne organizowane dla dzieci i młodzieży na terenie Łowicza Liczba dzieci i młodzieży korzystających ze zorganizowanych pozaszkolnych form spędzania czasu wolnego	MOPS w Łowiczu ŁOK, OSIR, Urząd Miejski w Łowiczu, PTTK Oddział w Łowiczu, placówki oświatowe, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, świetlice środowiskowe, kluby sportowe	2019 - 2021
Cel szczegółowy 5				
Reintegracja rodziny				
5.1. Monitorowanie danych dotyczących rodzin biologicznych, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej oraz wydatków ponoszonych z tego tytułu przez gminę	5.1.1. Monitorowanie liczby rodzin biologicznych, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej	Liczba rodzin biologicznych, których dzieci przebywają w pieczy zastępczej Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
	5.1.2. Współfinansowanie pobytu dzieci w pieczy zastępczej przez Gminę Miasto Łowicz	Wysokość wydatków poniesionych przez samorząd gminy w zakresie współfinansowania pobytu dzieci z terenu łowicza w pieczy zastępczej Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, za które współfinansowano pobyt	MOPS w łowiczu	2019 - 2021
5.2. Motywowanie i wspieranie rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do podejmowania działań w celu umożliwienia dzieciom powrotu do rodziny naturalnej	5.2.1. Diagnoza środowisk rodzin biologicznych przez pracowników socjalnych	Ilość wywiadów środowiskowych przeprowadzonych w rodzinach biologicznych, których dzieci przebywają w pieczy zastępczej	MOPS w łowiczu	2019 - 2021
	5.2.2. Praca z rodzinami biologicznymi dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	Liczba rodzin wspieranych przez pracowników socjalnych/ asystentów rodziny	MOPS w łowiczu	2019 - 2021
5.3. Ocena sytuacji życiowej rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	5.3.1. Monitorowanie sytuacji rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	Liczba informacji sporządzonych na wniosek PCPR-ów i POW-ów na temat sytuacji życiowej rodziców biologicznych dzieci przebywających w pieczy zastępczej	MOPS w łowiczu	2019 - 2021
	5.3.2. Udział pracowników socjalnych/ asystentów rodziny/ koordynatora Zespołu ds. Asysty Rodzinnej w okresowych ocenach sytuacji dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	Ilość dokonanych ocen okresowych sytuacji dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, przeprowadzonych z udziałem pracowników socjalnych/ asystentów rodziny/ koordynatora Zespołu ds. Asysty Rodzinnej	MOPS w łowiczu PCPR w łowiczu placówki opiekuńczo - wychowawcze	2019 - 2021
Cel szczegółowy 6				
Rozwój osób włączających się w życie Wspierania Rodziny				
6.1. Zwiększenie skuteczności podejmowanych działań w obszarze wspierania rodziny poprzez stworzenie	6.1.1. Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych przez osoby bezpośrednio wspierające rodziny (pracowników	Liczba zorganizowanych szkoleń/ kursów specjalistycznych	MOPS w łowiczu	2019 - 2021
		Liczba uczestników szkoleń/ kursów		

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 - 2021

Zadanie do realizacji	Działania	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy/ Partnerzy	Termin realizacji
możliwości rozwoju zawodowego oraz poprawa jakości pracy pracowników merytorycznych w wyniku korzystania z poradnictwa w formie superwizji	<p>socjalnych i asystentów rodziny)</p> <p>6.1.2. Organizacja superwizji dla osób wspierających rodziny (pracowników socjalnych i asystentów rodziny)</p>	<p>specjalistycznych</p> <p>Liczba godzin zrealizowanej superwizji (indywidualna/ grupowa)</p> <p>Liczba osób uczestniczących w superwizji</p>	MOPS w Łowiczu	2019 - 2021

IX. ZAKŁADANE EFEKTY – OCZEKIWANE REZULTATY PROGRAMU

Realizując „Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021”, zakłada się osiągnięcie następujących rezultatów:

1. Efektywne wsparcie rodzin z terenu miasta Łowicza poprzez realizację celu głównego i celów szczegółowych
2. Wzmocnienie bezpieczeństwa socjalnego oraz poprawa funkcjonowania rodzin i ich członków w sferze socjalno – bytowej
3. Zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego i marginalizacji
4. Nabycie przez rodziny dotknięte trudnościami w opiece i wychowaniu dzieci umiejętności prawidłowego realizowania funkcji opiekuńczo – wychowawczych, a poprzez to również poprawa ich społecznego funkcjonowania
5. Zwiększenie wiedzy i kompetencji rodzicielskich w zakresie zaspokajania potrzeb rozwojowych dziecka, odpowiedniego działania wychowawczego względem dziecka
6. Podniesienie umiejętności oraz kompetencji prospołecznych dzieci i młodzieży oraz wzrost poziomu świadomości dzieci i młodzieży wobec zjawiska przemocy, uzależnień i innych zachowań ryzykownych
7. Zwiększenie umiejętności rozwiązywania konfliktów w rodzinach
8. Poprawa relacji rodzinnych, małżeńskich/ partnerskich
9. Umocnienie więzi rodzinnych
10. Umożliwienie dziecku prawidłowego rozwoju w rodzinie biologicznej, środowisku lokalnym i grupach rówieśniczych
11. Wzrost motywacji rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do uczestnictwa w różnych formach wsparcia i podejmowania działań, mających na celu umożliwienie dzieciom powrotu do rodziny naturalnej
12. Reintegracja rodziny wyrażająca się w powrocie dziecka do rodziny biologicznej
13. Zwiększenie dostępności rodzin dysfunkcyjnych do poradnictwa specjalistycznego
14. Pozyskanie rodzin wspierających, do współpracy z asystentem rodziny i pracownikiem socjalnym, w celu udzielania aktywnej pomocy rodzinom, przeżywającym trudności w zakresie opieki i wychowania dzieci, w rozwiązywaniu sytuacji problemowych, na jakie napotykają środowiska dysfunkcyjne
15. Profesjonalizacja wsparcia kierowanego do dziecka i rodziny
16. Podniesienie jakości usług świadczonych przez osoby i instytucje zaangażowane w pracę na rzecz rodzin z dziećmi, zwłaszcza środowisk dysfunkcyjnych
17. Umocnienie współpracy na płaszczyźnie wspierania rodziny pomiędzy asystentem rodziny, pracownikiem socjalnym a przedstawicielami innych instytucji i organizacji działającymi na rzecz dziecka i rodziny
18. Zacieśnienie oraz udoskonalenie form współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rodzin z dziećmi
19. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej wobec roli i wartości rodziny

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Finansowanie „Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021”, przebiegać będzie w ramach budżetu Miasta Łowicza, dotacji oraz środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł, m.in.:

- ◆ Dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych;
- ◆ Dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych;
- ◆ Programów rządowych obejmujących wspieranie rodzin;
- ◆ Innych środków pozyskanych w ramach konkursów dotacyjnych i programów unijnych.

Potrzeby finansowe na realizację poszczególnych zadań w ramach Programu zostaną uwzględnione w corocznych planach finansowych Miasta Łowicza.

Na realizację działań podejmowanych w ramach projektu pn. Port „Szczęśliwa Rodzina”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Osi Priorytetowej IX „Włączenie społeczne” Działania IX.2 „Usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym” Poddziałania IX.2.1 „Usługi społeczne i zdrowotne”, otrzymano dofinansowanie w wysokości 753 483,75 zł, przy całkowitej wartości projektu 886 483,75 zł. Finansowanie projektu będzie przebiegało zgodnie z jego budżetem.

XI. KOORDYNACJA, MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU ORAZ TRYB SPRAWOZDAWCZOŚCI

Jednostką odpowiedzialną za wdrażanie oraz monitorowanie „Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021” jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łowiczu. Koordynatorem działań, podejmowanych w ramach realizacji Programu, jest Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu.

Monitoring i ewaluacja prowadzone będą w oparciu o analizę założonych wskaźników realizacji poszczególnych celów Programu, zadań i działań. Osobą odpowiedzialną za ich przeprowadzenie jest koordynator Zespołu ds. Asysty Rodzinnej.

Przedmiotowy Program jest dokumentem otwartym i długofalowym, który będzie podlegał ewaluacji w zależności od rozpoznanych potrzeb, wskazywanych przez podmioty zajmujące się sprawami rodziny.

Ewaluacja Programu odbywać się będzie w okresach 6-miesięcznych, w oparciu o wskaźniki ilościowe.

Monitoring będzie polegał na pozyskiwaniu informacji i danych od podmiotów, realizujących poszczególne zadania, co umożliwi wgląd w zakres podejmowanych działań, ich analizę oraz ocenę skuteczności. Analiza i ocena zebranych informacji umożliwi opracowanie dalszych przedsięwzięć oraz weryfikację i doskonalenie dotychczas wykonanych zadań. Corocznie sporządzane będą sprawozdania z realizacji „Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021”.

Zgodnie z art. 179 ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, roczne sprawozdania z realizacji Programu zostaną przygotowane i przedłożone przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łowiczu, w terminie do 31 marca każdego roku, Radzie Miejskiej Łowicza, której to powierza się nadzór na realizacją „Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021”.

XII. PODSUMOWANIE

„Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021” ma na celu wspomaganie prawidłowego funkcjonowania rodziny oraz rozwoju dziecka, zakłada tworzenie warunków dla poprawy jakości życia rodzin i dzieci. Wskazane do realizacji celów zadania zawierają, przede wszystkim, działania profilaktyczne i wspierające. Należy podkreślić, że wspierając rodzinę przyczyniamy się do rozwoju i wzmacniania więzi w całej społeczności. W rodzinę należy więc inwestować i wierzyć w możliwość samodzielnego wykonywania przez nią podstawowych funkcji. Środowisko rodzinne powinno być naturalnym środowiskiem wychowawczym dla dzieci. Prawidłowo funkcjonująca rodzina jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo emocjonalne, a także przystosowanie do życia w społeczeństwie. To w rodzinie wychowują się kolejne pokolenia, które w okresie swej dorosłości kształtują społeczeństwo.

Wieloaspektowa praca z rodziną naturalną, ochrona odpowiedniego poziomu życia rodziny oraz rozwój specjalistycznego wsparcia, pozwolą na ograniczenie umieszczania dzieci w różnych formach pieczy zastępczej, a także umożliwią dzieciom już objętym pieczą zastępczą powrót do rodziny biologicznej.

Realizacja zadań opisanych w niniejszym dokumencie wymaga wsparcia i pomocy ze strony wielu podmiotów. Zintegrowane działania instytucji, przy aktywnym włączeniu osób zainteresowanych, umożliwią poprawne funkcjonowanie rodzin na terenie Łowicza.

